

LIST ZA ČLANE VZAJEMNE ZAVAROVALNICE V LJUBLJANI

Izhaja dvanajstkrat na leto. — Celoletna naročnina za člane Vzajemne zavarovalnice Din 1.—, za vse ostale Din 16.—.

Izdaja: Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani. — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Miklošičeva cesta 19, telefon 25-21 in 25-22.

LETNIK V.

MAREC 1940

ŠTEV. 3

Bodimo močan narod!

Naša številčna majhnost nas zlasti v velikih in odločilnih časih dela malodušne. Zdi se sami sebi kot slaboten otrok, ki se trese pred močjo in udarci odraslega. A narodi niso otroci, temveč ne glede na svojo številčnost odrasli možje. Tisočletna je njihova zgodovina, v kateri so se razvili v polnost življenja in ustvarjanja. Kakor pa je pri odraslem človeku mera njegovih duševnih in telesnih moči bistveno odvisna od njegove volje, s katero te moči uri in krepi, tako je tudi moč naroda plod sestavnega dela na krepitvi njegovih življenjskih in odpornih sil. David je premagal Goljata ne s surovo silo, temveč s silo svojega duha, ko si je pripravil presenetljivo uspešno, čeprav na videz tako preprosto orožje, kot je frača.

V zgodovini narodov, ki so se za vse čase proslavili s svojim junaštvom, s svojo odpornostjo in nezlomljivostjo, slovijo Špartanci. O njih pa vemo, s kako silno strogostjo so vzgajali sebe in zlasti svojo mladino. Učilnice in telovadnice so bile ustanove, skozi katere je moral sleherni Špartanec, čeprav je bilo tako učenje kot telesno vežbanje združeno z velikimi napori in žrtvami. To obvezno vežbanje duha in telesa po načelu, da more bivati zdrav duh le v zdravem telesu, je bilo usmerjeno v en sam smoter: Narod krepostnih mož je nezmagljiv. Ča pa mu bogovi pošljejo smrt, mora biti ta častna.

Podoben pogled špartanske vzgoje in špartanskega junaštva nam nudi v sedanjih dneh komaj dobre tri milijone duš broječi narod Fincev. Ko je Rusija napadla Finsko, je ves svet bil prepričan, da bo armada 180 milijonske države v nekaj dneh pomendrala finsko svobodo. Tisoči letal, stotine tankov in oklopnih avtomobilov, daljnometno topništvo velikih kalibrov, predvsem pa miselno vstousmer-

jena armada, vse to se bo s Finsko poigralo in vojna z njo bo le majhna zgodbica v zgodovini narodov. A glej čudo! David s fračo je zaustavil Goljata z jeklenim mečem. Tedne in tedne v najtežjih vremenskih razmerah, po pokrajinah, kjer je dan dolg le štiri ure, pri mrazu izpod 30° C, z orožjem, ki še dolgo ni enako orožju velikih sil, ker si ga majhen narod pač ne more kupiti, se Finci ne le uspešno upirajo ruski armadi, temveč so ji zadali že toliko krvavih ran in izgub, da se bo ime Finske, tudi če bi morala končno podleči številčni in tehnični premoči, v vseh časih pri kulturnih ljudeh izgovarjalo z največjim spoštovanjem in občudovanjem. Čisto gotovo pa je, da narod s takimi življenjskimi silami za trajno nikdar ne bo podjarmljen.

Svet se sprašuje, odkod vsa ta moč in odpornost male Finske. Danes vemo prav dobro, da so uspehi Fincev triumf dolgoletne trde in žilave vzgoje malega naroda, ki je prisegel sebi in svoji zemlji, da svoje svobode brez krvave žrtve zadnjega Finca nikdar ne bo izgubil. Sleherni Finec pa je vedel, da bo mogoče svobodo ohraniti le, če bo vsak člen naroda razvil svoje duševne in telesne sile do najvišjega vrha. Zato Finci ne poznajo nepismenosti, zato tam na majhnih kmetijah srečavaš gospodarje s srednješolsko in celo visokošolsko izobrazbo, zato so tam v pravilnem ravnovesju z duhovno izobrazbo razvili finski zemlji in narodu primerne športne pango do take višine, da že leta in leta nepremagljivo obvladujejo svetovne rekorde. — Pri vsem tem je bilo slehernemu Fincu nad vse jasno, da vse to duševno in telesno vežbanje ne sme biti sebični cilj posameznikov ali lov za svetovno slavo

Na vaših ramah, žene-matere, leži v teh časih z dvojno težo vse breme gospodinjstva in velik del odgovornosti za dobrobit družine. S skrajnimi napori skušate obdržati ravnotežje med pičlim gospodinjstvom in draginjo. Ta stiska lahko postane večja in bo najtežja, ako umre oče in rednik. Sedaj si zastavite

resno vprašanje:

Ali sem jaz, ali je moj mož, ali so moji otroci primerno zavarovani za življenje? Kaj bo, če pride smrt z vsemi svojimi žalostnimi posledicami? Ali nismo morda nezavarovani zgolj iz nemarnosti in lahkomišelnosti?

Moški so v teh stvareh navadno brezskrbni in preveč samozavestni ter neradi čujejo o takih zadevah. Mislijo celo, da je to le računanje z njihovo smrtjo. In vendar? Kateri mož si lahko danes od svojega zaslužka toliko prihrani, da bi od prihrankov tudi v primeru njegove smrti mogla družina primerno živeti?

Ni sicer vedno treba misliti na najhujše, čeprav je res, da postane vsaka tretja žena v teku 25 let vdova. A vestna skrb in ljubezen do svojih naj vas sili, da pravočasno, t. j. takoj sklenete primerno življenjsko zavarovanje pri Vzajemni zavarovalnici in pripravite tudi svojega moža do takega zavarovanja. Sedanje žrtve ne bodo še dolgo tako velike, kot če vas nesreča zadene nezavarovane.

NE VEMO NE URE NE DNEVA ...

V zadnjem času je »KARITAS« med drugim izplačala

cele zavarovalne vsote:

Murko Tomaž, Pobrežje 14 pri Ptuj;
Schmid Ivana, Slemen, Selnica ob Dravi;
Foks Ana, Partinje 41;
Hinteregger Amalija, Žikarce 41, p. Sv. Barbara v Slovenskih goricah;
Potočnik Frančiška, Cerovec 8, p. Rog. Slatina;
Trobiš Alojz, Novake 22, p. Nova cerkev;
Cvilak Matija, Rošpah 195;
Krošir Antonija, Črnomelj 21;
Krišelj Helena, Luže 32, p. Šenčur pri Kranju;
Legat Terezija, Kropa 64;
Škol Jože, Razborje 20, p. Vel. Loka na Dol.;
Haluzan Julijana, Središče 110;
Savli Franc, Kranj, Čojzova 20;
Ivančič Anton, Apače 18, p. Sv. Lovrenc na Drav. polju;
Podnešek Cecilija, Breg pri Litiji 13;
Korošec Franc, Velesovo 50, p. Cerklje pri Kranju;
Kunšič Cecilija, Mojstrana;
Ambrož Agata, Mala Kostreznica 22, p. Šmartno pri Litiji;
Kralj Franc, Jesenice, Savsko nabrežje 15;
Lastnak Alojz, Nova vas 22, p. Celje;
Cemažar Mihael, Radeče 109 pri Zidanem mostu;
Novak Andrej, Sostro, p. Sp. Hrušica pri Lj.;
Zeleer Andrej, Skale 50, p. Velenje;
Kos Andrej, Dobrova pri Ljubljani;
Vrhunc Franc, Zeleznički 60;
Maček Ivan, Trčova 3, p. Maribor;
Hribar Franc, Polhov Gradec 65;
Jančar Marija, Sp. Zadobrova 6, p. Dev. Mar. v P.;
Traven Ana, Ljubljana, Rimska cesta 2;
Novak Janko, Ljubljana, Boboričeva ulica 14;
Golob Martin, Slovenska Bistrica 46;
Kolman Vinke, Sv. Križ nad Jesenicami 35;
Svete Marija, Studenec-Ig 93;
Obaha Jožefa, Brežane 13, p. St. Janž na Dol.;
Naglič Franc, Olševke 28, p. Preddvor pri Kranju;
Cervek Marija, Tezno pri Mariboru, Parmova 8;
Stelcar Alojzija, Maribor-Studenec, Radvanjska 20;
Gela Ivanka, Ljubljana-Moste, Vodmatska 14;
Mlakar Ana, Vrhe 32, p. Store;
Babšek Ana, Ljubljana, Ižanska cesta 373;
Ojsteršek Ivan, Sevnica ob Savi.

Dvoje zavarovalno vsoto je KARITAS izplačala ob smrti Koprivnikar Emila, Litija 83, ki je umrl zaradi poškodb, dobljenih pri karambolu z motorjem; Kunčič Frančiška, Ribno 12 pri Bledu, je umrla, ker jo je konj udaril v glavo; Ažnoh Franjo, Farna vas 119, p. Prevalje, se je ponesrečil z motornim kolesom in je umrl zaradi notranjih poškodb v glavi; Steblaj Anton, Jablana 8, pošta Boštanj, je umrl na posledicah hudega padca.

Brezplačno sozavarovalno vsoto je KARITAS izplačala ob smrti 10 letnega Hovarja Srečka, Devica Marija v Polju; 8-letne Omers Marija, Cerklje 22 pri Kranju, in 3-letnega Pavlina Jožeta, Venič 34, p. Leskovec pri Krškem, ker so njihovi starši pri nas zavarovani.

Ako bi vsaka zakonska žena morala okušati to, kar okuša vdova, bi noben zakonski mož ne bil brez življenjskega zavarovanja.

Zato skrbna žena ne zavaruje le sebe, temveč vpliva tudi na moža, da sklene primerno življenjsko zavarovanje pri Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani ali njenem oddelku KARITAS.

enega, temveč da morajo vsi ti napori stati v službi naroda, njegove časti in svobode.

Ob takih vzgledih mora malemu narodu, kakršni smo mi, postati življenje polno najlepših upov za bodočnost in za ohranitev svobode. Saj ti zgledi kažejo čisto jasno pot, po kateri nam je treba hoditi, da bomo resnično močni. Pri nas so poleg vsega dani še vsi predpogoji za doseg te moči. V duhovnem oziru imamo za vzgojo na razpolago vsa sredstva od ljudske preko srednjih in strokovnih šol do univerze, od edinstveno goste mreže na narodnem idealizmu sloneče ljudske prosvetne organizacije preko strokovnih in stanovskih organizacij do velikih ljudskih prosvetnih in vzgojnih central. Telesno moč krepi naš narod v trdem boju z zemljo in prirodnimi nasprotniki, a manjkajoče bi mogle v polni meri dodati one telesnovzgojne in športne organizacije, ki znajo in hočejo v svojih stremljenjih varovati naravno pravico, ki jo ima duh nad telesom. Ako k vsemu temu omenimo še po celém svetu znano in priznano junaštvo naše vojske, ki jo sestavlja predvsem delovni človek, potem nam ne manjka ničesar, kar je potrebno za ustvaritev nezmagljive moči našega naroda.

Pa je med nami kljub temu še mnogo malodušnih. Od kod jim to vsemu narodu škodljivo razpoloženje? Ni dvoma, da je v današnjih razmerah vir malodušju premlačna vera v sebe. Navadili smo se v teku stoletne narodne nesamostojnosti oboževati moč, bogastvo in blesk številčno mogočnih gospodarjev, pa nimamo pravične ocene za lepoto, silo in življenjsko moč onega, kar je sicer majhno in brez bleska, pa n a š e in porojeno iz zdravih korenin našega naroda. Svetel cilindar nam je bolj všeč kot polhovka, človeško dostojanstvo ponižujoča moda bolj blizu kot iz čistih lepotnih vrelecev zrasla narodna noša. Zato pa tudi imamo respekt pred tanki in avioni bogatih narodov, ne zavedamo se pa, da sta puška in bomba neprimerno varnejše orožje, ako zna z njima ravnati sin

malega naroda, ki mu je čast in svoboda nad vse.

Drugi vir malodušja je gotovo v pomankanju smisla za žrtve v prid narodni skupnosti. Saj je res, da naš narod veliko žrtvuje za prosveto in samozobrazbo. Prav tako je pa tudi res, da je to žrtvovanje vse preveč omejeno na ozke krožke ljudi, ki znajo ceniti vrednost žrtve in premagovanja. Velika večina pa stoji ob strani in nima za te vrste žrtve nobenega smisla, ali pa bi take žrtve bile nevarne njihovim zgolj sebičnim stremljenjem. Imamo vprašanja, kakor so izseljenstvo, narodno obrambno delo, naše morje, vprašanja, ki so za vzgojo vsakega iskreno čutečega rodoljuba čisto jasna in ni njih potrebe nikomur treba šele utemeljevati. Pa vendar se ni še niti enkrat zgodilo, da bi ves narod brez razlike stanov, spolov in političnega mišljenja posvetil svojo požrtvovalno skrb vsaj za nekaj časa enemu izmed teh vprašanj. Posamezniki tu delajo čudeže in izgorevajo v delu ter ljubezni do skupnih potreb, široki sloji naroda pa jih le — občudujejo, če se ne najdejo celo taki, ki jim mečejo pod noge polena. Zato bi ne bilo nič čudnega, če ves narod ne bi bil pripravljen za največjo žrtve, ako bi se postavilo pred nas vprašanje narodne svobode. Le narod, ki zna v miru za svojo skupnost doprinesati velike žrtve, bo v odločilnem trenutku doprinesel junaško in samozavestno tudi najvišjo žrtve, da za vse čase ohrani svojo čast neomadeževano.

Narod je velika družina posameznikov. Ako so posamezniki izklesani in jekleni značaji, polni vere v sebe in svojo vrednost, pripravljeni za plemenito stvar žrtvovati sebe, potem je tak tudi narod in je taka njegova moč. V teh velikih dneh sklešimo raz naš narodni lik vse, kar ga še ovira, da bi bil resnično močan! Moč pa je v notranjosti in nikdar v zunanjem blesku ter opremi. Bodimo iz lastnih sil močni in bomo vsekdar nepremagljivi!

I. P.

Četrto žrebanje našega nagradnega tekmovanja

Ob priliki žrebanja dne 6. februarja 1940 za nagrade iz velikega nagradnega tekmovanja so bili izžrebani sledeči:

Erbus Simon, posestnik, Spuhlja 11, Ptuj;
Vivoda Marija, posestnica, Cerknica 80;
Haberman Franc, zidar, Črna 62 pri Prevaljah;
Bebk Marija, posestnica, Skove 14, Tržišče na Dolenjskem;
Kos Neža, kočarica, Delnice 27, Poljane nad Škofjo Loko;
Drobnič Franc, kmetovalec, Ponova vas 19, Grosuplje;
Petrnel Jože, delavec, Preska 46, Medvode;
Jerko Marija, posestnica, Dobeno 14, Mengeš;
Gorše Franc, posestnik, Zapotok 36, Sodražica;
Kovač Marija, posestnica, Škofja Loka, Poljanska cesta 17;
Križan Anton, kmetovalec, Svržaki 7, Metlika;
Drašler Franc, posestnik, Brezovica 14, Borovnica;
Arnšek Janko, šol. upr., Polje, Stična;
Maček Anton, posestnik, Trčova 3, Maribor;
Justin Vinke, posestnik, Žirovski vrh 45, Žiri;
Verbič Elizabeta, posestnica, Vrhnika, Na klancu 30;
Ravnar Štefka, uradn., Zagorje ob Savi 169;
Trebove Ana Marija, posest., Sv. Rozalija 7, Sv. Jurij ob j. ž.;
Piler Mana, kmetica, Šenčur pri Kranju 6;
Druškovič Karel, trgovec, Ter 51, Ljubno ob Savinji

Vsi navedeni bodo poleg že osemdesetih, izžrebanih za štiridesetletnico Vzajemne zavarovalnice, lepo nagradjeni. Kakšna nagrada bo pripadla posamezniku, še ni določeno. Kakor sedaj, ko edino nepristranski žreb izbira dobitnike, prav tako bo ob priliki glavnega žrebanja določil, kakšna nagrada bo prejel ta, kakšno drugi.

Nepotrebno je poudarjati korist, ki jo nudi to tekmovanje vsem našim članom. Brez truda in stroškov je vsakemu dana možnost, da pri končnem žrebanju prejme največjo nagrado. Pogoji za udeležbo ne predstavljajo nikakih težkoč. Plačana premija in izpolnjeni nagradni kupon. Pogoj, ki je v tem, da premijo pravočasno plača, vsebuje tisto dobroto, ki je že marsikoga rešila nenadne nesreče. To te neprestano opozarja, kako je pravočasno plačilo važno in svari pred odlašanjem. V teh mesecih, odkar se vrši nagradno tekmovanje, smo že ugotovili primere, da je imelo za slugo za takojšnje plačilo premije in s tem za upravičenost do odškodnine le naše nagradno tekmovanje. To je korist tega tekmovanja. Na prvi pogled sicer malenkostna, če pride nesreča, pa ogromne važnosti. Kadar premija dospe v plačilo, naj bo njeno takojšnje plačilo vaša prva skrb. Čisti računi med zavarovanci in našim zavodom za štiridesetletnico, da ne bo nevedčnosti in skrb, ki so stalne spremljevalke zaostanka v plačilu!

Prihodnje žrebanje bo dne 6. marca t. l. Kdor je, oziroma bo plačal svojo premijo do tega časa, naj nam pošlje izpolnjeni nagradni kupon ali ga izroči krajevnemu zastopniku, in bo uvrščen v to žrebanje. Nagradne kupone prejmete s položnico ali jih dobite pri našem zastopniku. Vsa ostala pojasnila pa so objavljena v »Naši moči« za oktober 1939. leta

Prof. M. W.:

Zdravilne rastline imajo vekotrajno veljavo

Rastlinsko zdravilstvo (fitoterapija) je najnaravnejši in najpreprostejši, pa tudi najzdatnejši in najcenejši ter prav zato tudi najstarejši način ljudskega zdravljenja. Staro je kakor človeški rod in ima za seboj prastaro, častljivo zgodovino.

Ze sveto pismo nam poroča o rabi zdravilnih zelišč, še starejše pa so indijske in egipčanske zdravilne knjige, ki pričajo, da je bilo zdravljenje z zdravilnimi rastlinami že v starodavnih časih zelo razširjeno in na visoki razvojni stopnji, ki je pač ustrezala tedanjemu zdravniškemu znanju in v neki meri tudi verskim nazorom.

Stari Grki in Rimljani so prevzeli nauk o zdravilnih rastlinah in ga v marsičem izpopolnili. Iz njihovih spisov je razvidno, da je bilo pripravljeno zdravil iz zelišč poglavito in najvažnejše opravilo zdravništva v stari in najstarejši dobi. To delo so opravljali zdravniki po večini sami in ker so često tudi zdravilna zelišča sami nabirali, so bili hkrati tudi lekarnarji. Večinoma pa so vršili posel nabiranja zdravilnih zelišč posebni nabiralci, ki so pozneje tudi prirejali rastlinske leke. Tako se je iz zdravnikov, nabiralcev zdravilnih rastlin in pripravljalcev zdravil, polagoma razvil lekarnarski stan.

Tudi skozi ves srednji vek in tja do poznega novega veka, lahko bi rekli do konca preteklega stoletja, je rastlinsko zdravilstvo uživalo poln sloves in imelo neokrnjeno veljavo pri vseh narodih in stanovih. Tako je skozi tisočletja izključno obvladovalo vse zdravilstvo (medicino), navdihovalo misli in vodilo delo najimenitnejših zdravnikov ter lajšalo gorje trpečemu človeštvu.

Danes, v dobi tolikanj veličanega kulturnega in tehničnega napredka, pa se je starodavna in staroslavna, skozi vekove in rodove preizkušena tradicija zdravilnih rastlin morala umakniti »tuji učenosti« in doživeti marsikatero nezasluženo ponižanje. — Novodobna zdravniška znanost, ki je v zvezi z napredkom prirodoslovnih, tehničnih in drugih ved dosegla čudovit razvoj, je ugotovila v tradicionalnem rastlinskem zdravilstvu mnogo navlake, mazaštva in vražarstva. V svoji objestnosti in prevzetnosti je vrgla med staro šaro ves nauk o zdravilnih rastlinah, ki je vseboval mnogo koristnega in trajno veljavnega, in prizadela s tem sebi in človeštvu nepopravljivo škodo. — To izneverjenje prastarim izročilom rastlinskega zdravilstva je povzročil in v veliki meri podpiral tudi silni napredek kemične industrije v zadnjih desetletjih; potegnil je za seboj tudi lekarništvo (farmakologijo) in preplaval ves zdravilski trg s tovarniškimi zdravilnimi izdelki, ki jih s kričavo, spretno pripravljeno reklamo vsiljuje zdravnikom in bolnikom. Novi rod, zlasti po mestih, je domala čisto pozabil na neizčrpni zdravilni zaklad, ki nam ga skrbna mati narava zastonj nudi v svojih zdravilnih rastlinah. Med preprostim ljudstvom ima rastlinsko zdravilstvo sicer še kolikor toliko nezmanjšano veljavo, vendar se na žalost tudi že v podeželju vedno močnejše uveljavljajo razni dragi, umetno izdelani kemični izdelki in izpodrivajo cenena, često mnogo učinkovitejša rastlinska zdravila, ki so našim prednikom izveklela in preprečila toliko bolezní.

Kako se je moglo zgoditi, da je kemična industrija tako nenadoma zavladala v zdravilstvu in izpodrinila toli ukoreninjeno in zaslužno rastlinsko zdravilstvo? — Vzrokov je mnogo. Mislim, da ni zadnji v tem, da je za uspešno zdravljenje z zdravilnimi rastlinami treba mnogo potrpežljivosti in časa, česar pa današnji človek nima. Zdravilne rastline je treba predvsem dobro poznati, jih o pravem času zbirati, pravilno pripravljati in umeti njihovo zdravilno moč prav izkoristiti. Vse to je združeno z znatno zamudo časa, zahteva pa tudi mnogo skušnje in previdnosti. Enostavneje je seveda, da stopiš v lekarno ali drogerijo in kupiš, četudi za pretirano drag denar, umetni kemični izdelek v obliki praška, tablet, kapljic. Navodilo za uporabo je priloženo in zdravilni učinek z vsemi pohvalnimi izjavami in priporočili zdravnikov in bolnikov zagotovljen... Tudi je za zdravnika mnogo lažje in enostavneje predpisati bolniku ta ali oni kemični preparat, ki je zanj tovarnar že priložil recept, nego beliti si glavo z zdravilnimi zelišči, ki jih pogosto niti ne pozna, ki njihova zdravilna moč učinkuje navadno počasneje ter zahteva toliko truda in skrbnosti, toliko obzirnosti do poedince, toliko opazovanja, izkušnje in previdnosti, povrh pa še nalagajo večjo odgovornost. Če zdravilo v obliki umetnega kemičnega preparata ne pomaga, ali pa celo kvarno deluje, je kriv seveda slab preparat ali kar koli že. Poskušaj lahko z drugim, tretjim sredstvom, dokler ne zadeneš pravega...

Kemična industrija sestavlja zdravila z umetnim spajanjem najrazličnejših rastlinskih in rudninskih snovi. Dasi pridobiva surovine v glavnem iz rastlinstva s spretnim kemičnim razkrojem rastlinskih sestavin, ki jih osamljene zopet sestavlja v zdravilne proizvode, se je vendar prevzela in začela podcenjevati ali celo prezirati prvi in glavni vir zdravilne moči, ki neusahljivo žubori iz prirode. — Kemiški so posamezna zdravilna sredstva, ki jih pridobivajo iz rastlin v obliki enostavnih ali sestavljenih spojin, začeli istovetiti z rastlino samo, kar pa je zelo pogrješeno. Še huje pa je, da so mnogim zdravilnim rastlinam kratko

in malo odrekli zdravilno moč, če se jim ni posrečilo iz njih izločiti učinkovite snovi in jih umetno sestaviti v uspešno zdravilo. Prirodna zdravila so odklonili, z umetnimi izdelki pa jih niso mogli nadomestiti, čeprav mečejo na trg vsak dan nove preparate. Povodenj teh kemičnih zdravilnih izdelkov je tolikšna, da je že zdravniku in lekarnarju samemu težko pravilno presojati in zanesljivo izbirati med kričečo reklamo in solidnim lekarniškim blagom.

V novejšem času se je oglasilo mnogo priznanih zdravnikov in resnih učenjakov, ki so po dolgem preizkušanju in temeljitem preučevanju prišli do spoznanja, da zdravilna moč rastlin na splošno ne le dosega, marveč po svoji učinkovitosti v mnogih primerih celo še presega umetno sestavljena zdravila. Rastlinsko telo namreč vsebuje razne zdravilne sestavine, ki pri uporabi rastline v zdravilne namene ne učinkujejo osamljeno, kakor če jih s kemičnim razkrojem (analizo) izločimo iz rastlinskega telesa in umetno sestavimo, marveč delujejo kot celota, ki se v njej razne postanske, navidezno manj važne ali same po sebi celo nezdravilne sestavine v zdravilnem učinkovanju medsebojno podpirajo in izpopolnjujejo. Pri tem je seveda nemajhne važnosti tudi kakovostno in količinsko razmerje posameznih sestavin, ki jih rastlina v svoji čudoviti kemični delavnici sama gradi, meša in spaja po skrivnostnih receptih matere narave.

Novodobno zdravilstvo se po teh dognanjih o rastlinskih zdravilih in po razočaranjih nad kemično industrijo zdravil polagoma spet vrača k stari, skozi vekove in rodove preizkušeni ljudskim zdravilom in potrjuje s tem častljivo ljudsko modrost, ki nas uči, da prihaja iz rastlin zdravje in moč. Tako se popravlja krivica, ki jo je trpele in v precejšni meri še trpi rastlinsko zdravilstvo, ki je v znanstvenem svetu, kjer danes vedno bolj pridobiva na veljavi, že skoro zdrknilo na glas nazadnjaškega mazaštva in praznoverja.

Bliža se pomlad in narava bo kmalu odprla svojo bogato lekarno. Vabi nas, da pridemo in z obema rokama sežemo po neizčrpni virih njene zdravilne moči in si zagotovimo zdravje, ki je dar božji, kakor so dar božji tudi zdravilne rastline. Ponuja nam cvetje in listje, korenine in popje, smole in sokove, da se preskrbimo z njimi, da si olajšamo težave in nadloge telesa in si ga okrepimo ter tako podaljšamo dragoceno življenje. Vsakomur so na stežaj odprta vrata božje lekarne, ki nam jih leto za letom odpira narava. Treba je le seči po zdravilih, znati izbirati in jih z zaupanjem in s potrpežljivostjo uporabljati, pa uspeh gotovo ne ostane.

Ta razmišljanja naj služijo za uvod v nadaljuje članke iz rastlinskega zdravilstva, ki bomo od časa do časa v njih obravnavali stvarna in praktična navodila o nabiranju, sušenju, shranjevanju in uporabljanju zdravilnih rastlin, o njihovem zdravilnem učinku, o obliki rastlinskih zdravil in načinu njihove priprave, o domači lekarni in drugih koristnih stvarih. Razen zdravstvenih vidikov bomo upoštevali tudi trgovske, ki so zlasti važni za revnejše sloje, da si z nabiranjem in s prodajanjem zdravilnih rastlin kaj prislužijo.

Hustracije in kliseji

dajo reklami zelo pravo lice. — Za reklamo v visokih nakladah uvažujte le offsettisk, ki je danes najcenejši!

Kamenotiske Knjigotisk
Bakrotisk & Klisarna
Litografija & Offsettisk

**JUGOSLOVANSKA
TISKARNA
LJUBLJANA
KOPITARJEVA UL. 6**

Dr. Alojzij Kuhar:

„Balkanska smodnišnica“

V zgodovini so do sedaj Balkanski polotok kaj radi primerjali s smodnišnico. Vseh mogočih razstrelilnih snovi je na njem vse polno: nasprotja med verami, nasprotja med narodnostmi, nasprotja med kulturami, nasprotja med značaji posameznih ljudi. Majhna iskrica zadostuje, pa se vse to gorivo vname in eksplodira tja po ostali Evropi. Koliko vojn se je pričelo na Balkanu, koliko krvi je preteklo po tem ozemlju, koliko strasti je divjalo po njem in koliko najgrših intrig se je plazilo tu naokrog ter prižigalo katastrofe, ki so jih s svojo krvjo in svojim premoženjem plačevali narodi, ki jih je usoda zanesla na Balkanski polotok.

Balkan je tudi bogat. Mnogo dragocenega živeža se pridela na njem. Neizčrpani pa še vedno leže njegovi naravni zakladi dragocenih rudnin. Eno in drugo vleče nase lakomne oči drugih, manj obdarovanih narodov, in vžiga zavistno pohlepnost pri njih, da bi se s silo ali zvijačo polastili tega zaklada ter si zaslužili narode, katerih last je.

Balkan leži na izredno važni zemljepisni ploskvi. Skozi Balkan gredo velika pota iz Evrope v Azijo, od zahoda proti vzhodu in narobe. Že od pamtiveka je bilo tako. Tudi pota iz severnih krajev Evrope gredo skozi Balkan proti sončnemu jugu. Veliki severni narodi, ki jih na severu zapira Ledeno morje, si želijo izhoda na morje na jugu in zadevajo spet ob Balkan. Balkanski polotok je potisnjen nadalje v Sredozemsko morje, ki ga boža od treh strani. Kdor na Balkanu vlada, je gospodar vzhodnega dela Sredozemskega morja. Grki so to dokazali, za njimi bizantinski cesarji, še za njimi Turki. Vsaka druga velesila mora kraljevati nad Balkanom, če hoče kraljevati v Sredozemskem morju. Angleški imperij si ga je osvajal. Francoski je za njim hrepenel, sedaj stremi za njim italijanski. Končno leži Balkan ob usodni življenjski pomorski poti, ki iz Črnega morja pelje v Sredozemlje in narobe. Zadaj za Črnim morjem živi nad 150 milijonov ljudi v tajinstveni nepristopnosti. Ti vsi že skozi stoletja zgodovine težijo za odprtim morjem. Vrata v svet so za nje na Balkanu.

Zares smodnišnica! Toliko raznolikih, nasprotujočih si snovi je nakopičenih na tem prostoru, da zadostuje le majhna iskrica, le majhna intrigica, pa vse vzplamti v uničujočem požaru, ki ga potem tuji koristolovci še bolj razpihujejo vsak od svoje strani, dokler ne bi dosegli svojega cilja, bodisi da so si balkanske zaklade osvojili, bodisi da so druge lakomneže od njih odpodili.

V sedanji vojni pa je Balkanski polotok ostal — polje miru. Sedanje vojne ni povzročil Balkan. Niti povoda ni dal za njo. Tudi udeležuje se je ne. In kar je najbolj čudno: vsi nasprotujoči si evropski tabori drug drugemu slovesno zatrjujejo — v koliko je to iskreno, ne vemo — da nič bolj ne želijo, kakor to, da bi Balkan ostal izven vojne burje.

Balkan je miren. Pošastno miren. Ali so zares izginila z njega vsa nasprotja duha in krvi in narave? Ali so skopnela vsa njegova bogastva, da nikdo nima več poželenja za njimi? Ali je Balkan prenehal biti nemirno križišče mednarodnih potov in shajališče tolikih raznolikih kultur? Ali so balkanski narodi res napravili spraševanje vesti in so

spoznali, da so bili v zgodovini samo žrtev medsebojne needinosti ter so se sedaj strnili v eno samo složno družino, ki hoče biti gospodar lastnega imetja?

To so vprašanja, ki se sama vsiljujejo sredi te tišine, ki vlada na Balkanskem polotoku. Kakor da bi sami ne verjeli, da je resnična, da je sploh mogoča. Veseli bi je morali biti. Ne moremo trditi, da je balkanski narodi tudi niso. Toda v svitu zgodovine, ki pripoveduje o balkanskem gorju skoraj na vsaki platnici svoje knjige, v svitu tudi najnovejših dogodkov, ki se plazijo okrog južnovzhodne Evrope in kakor pošastne sence stegujejo svoje roke po njem, se v to veselje počasi le krade zaskrbljena slutnja, če ta tišina morda le ni mir pred viharjem.

Štiri velike težnje se danes križajo nad Balkanom. Štiri težnje, štiri politike, štiri hotenja velikih držav. In vsako gre v drugo smer. Nemški vojskujoči se tabor smatra Balkan za svojo zakladnico živeža in dragocenih kovin, a njena soseščina in njena moč dajeta poseben poudarek temu mišljenju. — Angleško-francoski vojskujoči se tabor hoče balkanski prostor zapreti za Nemčijo in se le s težavo otresa misli, da je Nemčija, ki jo na zahodu branijo Siegfriedove betonirane trdnjave, ranljiva na vzhodu, od Balkana navzgor, kakor je dokazala povest zadnje svetovne vojne. In Anglija in Francija razpolagata s sredstvi, da dasta poudarek svojim težnjam. — Sovjetska Rusija, zaprta v Črno morje, sili čez Balkan v Sredozemlje in pošilja komunistične vale, da vnaprej zrahljajo ozemlje in pripravijo pot politiki in vojski. Italija — to je četrta težnja — pa je z zasedbo Albanije pokazala, da hoče imeti na Balkanu besedo. Njena beseda pa se glasi, da za Sovjete na jugovzhodu Evrope ni prostora in da bi sovjetska prisotnost na Sredozemskem morju motila italijanski imperij. — Te štiri težnje gredo navzkrižem po Balkanu in vsaka išče svojih sebi ugodnih opornikov.

Kakšen obraz pa postavlja Balkan nasproti tem težnjam? Bližnja bodočnost bo povedala, kaj je resnica na balkanski slogi in kaj je na njej utvara. Za enkrat imamo ob-

čutje, da se balkanske države pridno otepajo tujih objemov, vidimo pa tudi, da imajo te našete težnje vsaka obilo prijemov, za katere se lahko zgrabijo. Med posameznimi balkanskimi narodi še vedno zevajo odprte rane. Katera tuja roka bi si pustila vzeti veselje, da jih še bolj razkoplje, ako to služi njenim koristim? V notranjosti posameznih balkanskih držav tudi ne vladajo še popolnoma urejene razmere in še ni v polnem obsegu živelo geslo: kadar je država v nevarnosti, nehajo vsi prepiri in se zaprejo vse razpoke. Katerega tujega vpliva pa ne bi razumeli, če bi se hotel notranjih razprtij v kakšni določeni državi v svojo korist poslužiti? V Beogradu je bil v preteklem mesecu napravljen poskus, da se balkanske države strnejo v složno skupnost, pozabijo, dokler traja skupna nevarnost, na medsebojna trenja ter svoje sile zberejo za obrambo svojega miru. Toda beograjski sklepi niso mogli iti tako daleč, kakor bi bilo potrebno. Za mejami Balkana so stale namreč težnje, štiri raznolike, nasprotujoče si težnje veselih, ki so budno pazile, da se ne bi na konferenci kaj zgodilo, kar bi moglo katero izmed njih odriniti.

Ne, smodnik z Balkana še ni izginil. Je še nakopičen. Tudi tisti, ki bi ga prižgali, so prisotni. Razlika med današnjim položajem in položaji v prejšnji zgodovini je ta, da za enkrat grozijo s požari le tuji požigalci, medtem ko se na Balkanu samem med balkanskimi narodi samimi še ni pojavil nihče, ki bi hotel smodnik prižgati ali dati svojo roko tujcu na razpolago, da vtakne v njo prižgalnik. Razlika je velika. Razlika je lahko tudi odločilna. Kajti dokler se v balkanski družini sami ne bo pojavil izdajalec, je zelo verjetno, da se bo južnovzhodna Evropa pred požarom obvarovala. Katastrofa pa bo prišla v tistem trenutku, ko bo Balkan sam odprl vrata požigalcu. To bi se zgodilo takrat, kadar bi balkanski narodi šli vsaksebi in bi vsak, kakor v tužni prošlosti, hotel s tujo pomočjo urediti težnje, o katerih veruje, da so njegove, pa čeprav so to le težnje tujca. Težnje tujca in tudi koristi njegove.

Balkanska smodnišnica je danes mirna. Toda smodnik je ohranil vse svoje razdiralne sile. Zato je naloga balkanskih narodov in balkanskih državnikov, da branijo z vsemi naporji, da bi kdo podtaknil iskro razdejanja.

Ali že poznate

Ce ga nimate, naročite »OBISK« še danes!

Naročnina znaša: celoletno Din 72.—, polletno Din 38.—, četrtletno Din 20.—

UPRAVA »OBISKA« V LJUBLJANI, KOPITARJEVA ULICA

»OBISK«

novi družinski mesečnik s slikami?

Dosedaj sta izšli že 2 številki:

Št. 1 prinaša na 50 straneh zanimive povesti, slike, romane, smešnice, uganke in dr. in jo krasi lepa umetniška priloga v treh barvah (narodna noša)

Št. 2 ima isto tako pestro vsebino, večbarvno umetniško prilogo in prinaša razpis nagrad za tiste naročnike, ki so že ali bodo plačali celoletno naročnino do konca meseca februarja

Št. 3 se pripravlja, bo prav tako zanimiva in bo prinesla za nagradno žrebanje naročnikom

100 krasnih nagrad

Kafol Franc:

K jedru ureditve malo-kmetkega vprašanja

V nekem našem tedniku sem te dni bral zelo zanimiv članek: »Kmečko vprašanje — socialno vprašanje«. S tem je bila podana zamisel, ki tiče ureditve težavnega, a tembolj perečega vprašanja. Skrajni čas je, da se resno in po načrtu izdelajo smernice, da se tako večini našega naroda pomaga ob pravem času.

Začnimo kar od kraja. Naš mali človek na kmetih, to so mali posestniki in kmečki delavci, ki jih po raznih krajih različno imenujejo, na pr. bajtarji, želarji, osebenki, viničarji itd.; večina teh ljudi ne pridela dovolj živeža na svojem zemljišču, niti ne zasluži dovolj, da bi si živež kupila. Velika revščina vlada po teh domovih. Ti ljudje nikdar ne pridelajo toliko, da bi se prehranili iz lastnega skozi vso leto. Njihov zaslužek je ponekod prav nizek. Tako n. pr. plačujejo v Halozah tem ljudem še danes po 5 din dnevno pri lastni prehrani. Človek skoro ne bi verjel, da je kaj takega v današnjih časih sploh mogoče!

Gre torej v prvi vrsti za boljšo in zadostno prehrano, kakor tudi za trajno in boljšo zaposlitev. Več hrane odnosno zaslužka ljudem, v tem tiči torej jedro ureditve tega težavnega vprašanja.

Gotovo je, da se ta problem ne da na mah odpraviti ali vsaj urediti tako, kakor bi bilo želeto. Ta problem je gotovo še bolj kompliciran kakor pri industrijskih delavcih, za katere skrbijo strokovne organizacije in tudi javne ustanove. S tem seveda ni rečeno, da je tu vse v redu.

Naš kajzar (želar, viničar) ni ne kmet, ne delavec. Resnica je samo, da je velika sirota. Pravi kmetje ga ne smatrajo za svojega in ga včasih gledajo po strani kot nekaj manj vrednega. Zopet delavci na drugi strani ga smatrajo za posestnika, ker ima hišo in košček zemljišča. V tem tiči velika krivica, ki se dela temu malemu posestniku.

Ako preišljujemo način za izboljšanje razmer našega malega gospodarja z gospodarskega vidika, potem naj bo povedano, da je skrajni čas, da se temu malemu človeku na kmetih omogoči dostojen obstoj na lastni grudi. Jedro k izboljšanju teh žalostnih razmer na kmetih bi bilo v sledečem:

1. V večji zaposlitvi kajzarjev na lastnem zemljišču, in to z intenzivnim obdelovanjem zemlje. Čim več pridelati za lastno prehrano, pa tudi za prodajo.
2. V strokovni organizaciji vseh malih posestnikov, ki nimajo nad 5 ha zemlje, in kmečki delavcev vsaj po vzoru viničarjev v Slovenskih gorah, še boljše pa v zadruzah.
3. V zakonitem socialnem zavarovanju, podobno kakor pri delavcih.
4. V izobrazbi mladih delovnih moči (za obrtnika ali za druge poklice) in v organizirani preselitvi in naselitvi v krajih, kjer je njihov gospodarski obstoj zagotovljen.

K prvemu vprašanju naj omenimo, da je gotovo na mestu, ako podvzamemo odločilni činitelj, to so predvsem oblasti in kmečke stanovske organizacije, pa tudi večji posestniki in druge ustanove, ki zaposlujejo te ljudi v podeželju, vse potrebno, da bo naš mali človek na lastni grudi pridela čim več živeža. Kdor tem ljudem pomaga, pomaga tudi sebi, narodu in državi. Zadovoljen mali človek ne bo nikdar podvržen kvarnim vplivom raznih krivih prerokov, ki se pojavljajo pod različnimi imeni med nami. Naši večji posestniki bi morali, kakor je ponekod v navadi, sosednim malim posestnikom iti bolj na roko n. pr. z vprežmalim posestnikom in ki na roko n. pr. z vprežmalim posestnikom (oranjem, dovozom itd.). Oblast pa naj ne živino (oranjem, dovozom itd.). Oblast pa naj ne skrbi, da pridejo spomladi do dobrega semena in tudi sadik, posebno zelenjadnih rastlin.

Vse hvale vredna je iniciativa oblasti v letošnji zimi, da prireja v naših najpasivnejših krajih (Halozah, Bela Krajina, Suha Krajina) in nekaterih industrijskih centrih vrtnarske tečaje in predavanja, na katerih se poučuje času in prilikam primerno intenzivno vrtnarsko obdelovanje zemlje. Ako so zmožni tega dela drugi narodi, n. pr. naši bratje Bolgari, dalje Italijani, Kitajci itd., zakaj bi tudi naš človek tega ne zmožel.

Lepa tolažba. Mlada vdova je obupno jokala ob grobu svojega moža. Naenkrat se pa umiri in reče: »Eno tolažbo pa kljub vsemu imam: Sedaj vsaj vem, kje si ponoči.«

Pri orehu jedrce.

Nraženo sladno jedro pa vsebuje
Kneippova sladna kava

Ni se mogel otresti dobrote zavarovanja

(Resnična zgodba. — Zapisal Viktor Čeč.)

Globoko pod gorenskimi gorskimi velikani se je skrilo delavsko naselje, kot bi se hotelo umakniti radovednežem. Le visoki dimniki štrle visoko pod nebo, hrepeneči po zraku in soncu. Da, po soncu! Saj ga je tu doli v vedno mračni kotlini tako malo. Cele tri mesece v letu ga prebivalci sploh ne vidijo.

Pa je vendar tudi tu polno življenja. Mogočna tovarna trikrat dnevno požre na stotine delavcev in jih zopet trikrat dnevno izbruha, lačne, trudne, izžpane. Mnogokrat manjka ta ali drugi. Postal je žrtev dela. Saj pomeni sleherni korak v tovarni skoraj bi rekel izzivanje smrti. V vročini, v kateri se topi železo kot sneg, dela človek, da ohrani sebe in svoj rod.

Poseben del naselja so delavske hiše. Po štiri ali pet družin stanuje v enem poslopju. Pri neki delavski družini se je ob prihodu očeta razvil med njim in ženo sledeči razgovor:

Žena: »Danes dopoldne je bil tu zastopnik Karitas. Priporočil nama je, da bi se midva oba zavarovala, ker bi bili potem tudi otroci od drugega do šestnajstega leta brezplačno sozavarovani. Rekla sem zastopniku, naj pride drugič, da se prej pomenim s teboj. Mislija sem pa, da bi tako zavarovanje bilo res pametno. Ti si v vedni nevarnosti, jaz pa tudi nisem prav trdna. Kar pomisliti ne smem, kaj bi bilo z najinimi osmimi otroki, če bi enega izmed naju pobrala smrt. Tako bi pa bilo ob nesreči vsaj za prvo silo nekaj pri hiši. Sicer pa preberi tele papirje, ki jih je zastopnik pustil tukaj.« Bili so prospekti za zavarovanje pri Karitas.

Mož pograbi papirje ter jih togoten zmečka in vrže v kot: »Seveda, seveda, ti si takoj za vsako neumnost navdušena. Mene je pa izučilo. Enkrat sem plačeval in izgubil, sedaj me nihče več ne dobi na limanice!«

Žena: »Ali to vendar ni samopomoč, temveč Karitas, ki za njo jamči Vzajemna zavarovalnica. Dobro tudi veš, da je Karitas doslej v našem kraju še vse posmrtnine pošteno izplačala.«

Mož: »Karitas ali samopomoč, vseeno je. Vsi so enaki. O tem mi ne govori več, zastopniku pa pokaži vrata!«

Zeni je bilo hudo, a poznala je možovo trmo, pa tudi razočaranje, ki ga je bil doživel pri samopomoči. Zato je utihnila.

Ko je prišel zastopnik Karitas, ki je razmere pri hiši dobro poznal in tudi vedel, da je mož zdrav kot dren, je žena sklenila zavarovanje za sebe in tudi za moža. Enajst mesecev je skrival plačevala premije. Tedaj je nekega dne prišlo možu na uho, da je zavarovan. V hiši je nastal zaradi tega kreg in mož je ženi strogo prepovedal izdati za zavarovanje le še eno paro. Žena je bila tiho in je plačevala nadaljnjih pet mesecev. Ko pa je spet enkrat mož po naključju dobil v hiši premijsko pobotnico Karitas, je ženi zagrozil, da ji ne bo več dajal denarja. Žena je vedela, da sedaj ne bo več miru v hiši. Žalostna je povedala inkasantu Karitas, da zdaj res skoraj ne bo več mogoče plačevati. Inkasant je odšel v veri, da se bo stvar vendarle še kako uredila.

Preteklo je komaj osem dni, ko je farni zvon sporočil žalostno novico, da je delavčeva žena nedoma v bolnišnici umrla.

Zastopnik Karitas je po pogrebu obiskal delavca in mu rekel, naj mu izroči polico pokojne žene. Delavec se je začudil in ni mogel verjeti, da bo Karitas izplačala posmrtnino. Po dolgem iskanju je globoko med perilom iztaknil polico svoje žene, polico, zaradi katere je morala rajnica preslišati toliko ostrih in osornih besed. Zastopnik je vzel polico, sam oskrbel mrljiški list in že po nekaj dneh je pismonoša izročil delavcu celo zavarovalno vsoto.

Kmalu po tem dogodku se je pisec teh vrstic oglasil pri delavcu. Mož ni našel besed, s katerimi bi dal priznanje zavarovanju pri Karitas. Povišal je svoje zavarovanje, sklenil zavarovanje za svojega očeta ter za doto svoji hčerki. Ganjen je ponovno pripovedoval svojo zgodbo in pristavil: »Vzajemna zavarovalnica je res poštena in za ljudstvo. Dokler bom živ, jo bom hvalil in priporočal.«

Tvornica telovadnega orodja

J. ORAZEM
REBNIKA

Pomanjkanje petroleja - večja požarna nevarnost

Z mnogih strani dobivamo poročila, da ljudje ne dobivajo v trgovinah dovolj petroleja za razsvetljavo. Celotno pravijo poročila, da nekateri trgovci (upamo, da so taki res redki!) petrolej imajo, a ga nočejo prodajati ljudem, ker upajo na višje cene. Takega trgovca je treba naznaniti oblasti, ker je škodljivec naroda in države.

Res je, da je zaradi vojske petroleja manj in da se naša država silno trudi, da bi zagotovila ljudem potrebni petrolej. Ker se to vselej ne posreči, moramo s pomanjkanjem petroleja računati in vse tako urediti, da ga bomo porabili čim manj.

Zaradi pomanjkanja petroleja si ljudje svetijo s karbidom in celo s trskami ne le po sobah in kuhinjah, temveč po podstrešjih, shrambah, hlevih in gospodarskih poslopjih. Tako nastaja velika nevarnost za nove požare, ki bi lahko povzročili našemu narodnemu gospodarstvu ogromno škodo.

Gospodarji, bodite sedaj dvakrat previdni! — Goreča trska je kot šibica v rokah otroka. Niti ne opaziš ne, kdaj se utrne iskra in že je lahko tvoj dom v plamenih. Karbidno svetilke, ki si jih navadno ljudje sami napravijo, predstavljajo veliko nevarnost za eksplozijo. Pri taki eksploziji ni v nevarnosti le poslopje, temveč tudi ljudje. Kjer le morete, nabavite si žepne električne svetilke, ki so sicer nekoliko drage, zato pa ni nevarnosti za požar, ki lahko povzroči neprimerno večjo škodo, kot znašajo izdatki zanje.

Apeliramo na oblast in voditelje države, da posvetijo temu vprašanju vso pozornost. Saj požari ne povzročajo škode le pogorelen, temveč vsemu gospodarstvu v državi. Ker je zlasti v teh razburkanih časih potrebno, da naš narodni imetek ohranjamo in celo večamo, bi bil neodpustljiv greh, ako bi prezrli vprašanje razsvetljave po naših kmečkih in delavskih gospodarstvih.

Dr. J. B.:

Cene kmetijskih pridelkov

Ob izbruhu evropske vojne smo opazili, da so se cene kmetijskim pridelkom pričele dvigati. Kmalu pa so zopet padle in so se danes nekoliko ustalile, toda na točki, ki našega kmeta ne zadovoljuje. Vsak pojav, ki nastopi v življenju, vzbudi zanimanje in se vprašujemo po vzrokih njegovega nastanka. Zakaj so cene poskočile, zakaj so padle? Zakaj sploh to gibanje cen?

V gospodarskem sestavu, v katerem živimo danes in ki je še vedno pretežno liberalen, je cena blaga odvisna od ponudbe in povpraševanja. Čim večja je ponudba, tem nižjo ceno ima blago; čim večje je povpraševanje po njem, tem višjo ceno doseže. Anglež Cabdon je to dobro povedal s primerom: cene mesa so visoke takrat, kadar za enim volom letita dva mesarja, a nizke takrat, kadar dva vola hitita za enim mesarjem.

Če ima cena svoj vzrok v ponudbi in povpraševanju, ni dvoma, da morata imeti tudi ta dva činitelja svoje vzroke. Poglejmo si jih!

Na ponudbo vpliva več činiteljev:

1. Nujnost ponudbe, 2. produkcijski stroški in 3. obseg ponudbe.

Nujnost ponudbe je podana takrat, kadar je podjetnik, kmet ali kdor koli, ki blago producira in prodaja, prisiljen prodati svoje pridelke oziroma izdelke za vsako ceno, da more za-ostiti drugim svojim potrebam: da plača davke, da vrne zapadli obrok dolga, da plača oresti, da plača zavarovalnino itd.

Produkcijski stroški, to so stroški, ki jih izdamo za izdelavo pridelka, določajo, da cena blaga ne gre nikdar — vsaj za dalj časa ne — pod višino izdatkov, ki so bili potrebni, da je pridelek dobil obliko in kakovost, ki ga usposablja, da se sme in more pokazati na trgu.

Obseg ponudbe pomeni z drugimi besedami njeno velikost. Če je trg n. pr. preobložen s sadjem, tedaj pravimo, da je obseg ponudbe na sadnem trgu velik. V takem primeru je ponudnikov, t. j. prodajalcev več kakor kupcev, zaradi česar ni upanja, da bi se dosegla zadovoljiva cena. Tak primer je nastopil pri nas v preteklem letu, ko je bil trg preobložen s slivami. Videli smo, da kmet za ta pridelek ni dosegel zadovoljive cene.

Ze pri teh slivah vidimo, da je obseg ponudbe odvisen od efekta proizvodnje. Čim večji je namreč kakšen pridelek, tem več ga je za prodajo. Čim obilnejša je letina, tem večja je ponudba. Vidimo tudi, da cene kmetijskih pridelkov padejo na jesen, kažejo rahlo dviganje preko zime, dokler na pomlad ne dosežejo svojega viška. Da bi se preprečil pretiran obseg ponudbe na jesen, se v naprednejših državah grade silosi, t. j. shrambe za najvažnejše kmetijske pridelke: n. pr. žito, sadje.

Drugi činitelj, ki odločilno vpliva na ceno, smo rekli, je povpraševanje. Nanj delujeta dva činitelja: nujnost in obseg povpraševanja. Poglejte danes tovarne za orožje! Vojskujoče se države orožje nujno potrebujejo in ga kupujejo tako rekoč za vsako ceno. Zato tudi cene rastejo.

S tem, da je povpraševanje nujno, se zveča njegov obseg. Vendar se obseg povpraševanja v normalnih časih poveča še s povečanjem kupne moči. Kupna moč se izraža v denarju. Čim več imam denarja, tem več lahko kupim. Če bodo torej delavci, obrtniki in uradniki dobro plačani, bodo tudi več kupovali. To povpraševanje po blagu poveča. Moderna trgovina stremi za tem, da povpraševanje tudi umetno poveča na ta način, da aranžira za oko prijetne izložbe, razstave, dela reklamo.

To so torej tiste prvine, ki vplivajo na ceno: ponudba in povpraševanje. Toda cene kmetijskih pridelkov so poleg tega odvisne še od drugih vzrokov, ki so tipični za kmetijstvo in ki jih v ostalih gospodarskih panogah ne najdemo. Kmetijska proizvodnja je odvisna od narave, je organska in ne mehanična, kakor je to n. pr. industrija. Če cene industrijskih izdelkov padejo, je možno skrajšati produkcijo, radi česar se zmanjša obseg ponudbe. V

kmetijstvu je stvar drugačna. Kmet mora delati in obdelovati zemljo brez ozira na to, ali so cene ugodne ali neugodne. V deželah, kjer obstajajo velika posestva — kakor v Ameriki farme — ima padeč cen za posledico, da v prihodnjem letu zasejejo manj pšenice ali bombaža. Tako se pokaže zanimiva slika: pri stalnem naraščanju cen stalno narašča površina posevka in obratno. To deluje na ceno v tem smislu, da dá večja površina posevka pri istem številu povpraševalcev večjo ponudbo. Zaradi tega cena pada toliko časa, dokler število ponudb ne pade pod število povpraševanja. To je pa možno le na ta način, da se zmanjša površina posevka ali pa s slabim učinkom produkcije. Tako pridemo v agrarnih deželah do nepričakovanega računskega zaključka, da moramo smatrati dobre letine za »nesrečo«. V srednjem veku je veljala dobra letina za blagoslov božji, v dobi gospodarskega liberalizma za nesrečo. Prej je veljala slaba letina za nesrečo, danes pomeni slaba letina zmanjšanje ponudbe, ki daje upanje na dobro ceno. Da je temu res tako, dokazujejo številke ameriškega kmetijstva. V letih 1926 do 1929 so dobili ameriški farmerji za svojo pšenico letno 11—12 milijard dolarjev. Leta 1925 je pšenica v Ameriki izredno slabo obrodila, pridelek je padel za 20 odstotkov pod povprečje. In vendar je to leto prineslo ameriškim farmerjem več denarja kakor pa leto 1928, ki je doseglo rekord v pšenici. Ali, vzemite bombaž. Leta 1926 so ameriški farmerji pridelali 18 milijonov bal bombaža, za katere so prejeli pičlo milijardo dolarjev. V naslednjih letih so pridelali 13 do 14 milijonov bal, in vendar so prejeli v teh letih za bombaž 1.25 do 1.50 milijarde dolarjev. V Nemčiji so kmetje dobili leta 1926 za rž, ki je to leto silno slabo obrodila, 100 milijonov mark več kakor pa leta 1925, ko so pridelali četrtnino več kakor pa leta 1926.

Padeč cen v kmetijstvu pomeni padeč dejanskega dohodka. Kmetje niso pri stalnem padanju cen v toliki meri obsojeni na brezposelnost, temveč na delo brez donosa. V industriji pomeni porast produkcije praviloma porast dohodka vseh, ki so v industriji zaposleni, v kmetijstvu pa pomeni porast produkcije istočasno padeč cen in s tem padeč dohodka.

Kakšni so pripomočki, s katerimi moramo vzdržati cene kmetijskih pridelkov na primerni višini? Najbolj priljubljen pripomoček je zaščitna carina. Pri nas je s carino zaščitena pšenica. Na svetovnem trgu je cena pšenici mnogo nižja. Čemu? V velikih žitnih predelih Severne Amerike in Kanade se nahajajo ogromni kompleksni polji, ki so zasejani s pšenico. Ta polja obdeluje traktor, ki je mnogo cenejši kakor človeška delovna moč, zaradi česar more biti tudi cena pšenici nižja. Dalje se obdelujejo ta polja ekstenzivno, pri nas pa intenzivno. V ekstenzivni proizvodnji se uporabi mnogo manj dela in kapitala na 1 ha zemlje, kakor pa v intenzivni. Ker je temu tako, je razumljivo, da so produkcijski stroški našega kmeta neprimerno večji, kakor pa oni ameriškega farmerja. Če nočemo torej našega kmeta s konkurenco uničiti, je nujno, da sežemo po zaščitni carini. Ta pa je vedno dvorezen nož. Zaščitna carina je dobrodošla banatskemu kmetu, ne pa slovenskemu potrošniku, ker mora za pšenico plačevati večjo ceno. Slovenija je namreč glede

pšenice pasivna in mora letno uvoziti okroglo 10.000 vagonov pšenice in moke.

Drugi pripomoček za dvig cen je pospeševanje izvoza. Toda izvoz je danes — tudi če izvzamemo to izredno stanje, v katerem se Evropa nahaja — silno težka zadeva. Vsaka država se skuša obdati z zidom in kriti svoje potrebe z lastno produkcijo. V kolikor pa tega ne more, skuša za predmete, ki jih ima sama v izobilju, zamenjati za pridelke, katerih nima. Tako se je zgodilo, da je naša država prodala nekoč neki državi veliko množino sliv. Ta država je plačala slive v blagu, in sicer v takšnem, ki ga je imela največ na zalogi: v aspirinu in fotografskih aparatih. Naša država je bila seveda prisiljena, da je to blago, ki ga doma nismo mogli vsega porabiti, prodala naprej — seveda z občutno zgubo.

Države pa, ki kupujejo za gotov denar, zahtevajo prvovrstno blago in pa nizko ceno. Dasi bi se morda pri naši živini moglo ugoditi tem državam glede kakovosti blaga, je vendar cena tisti kamen spotike, ki te države odbija, da bi kupovale živino pri nas. Tudi živina zahteva pri nas intenzivno vzgajanje, kar ima za posledico zvišanje produkcijskih stroškov, kar seveda ne more ugodno vplivati na ceno.

Najučinkovitejše sredstvo za dvig cen pa je razširitev notranjega trga, povečanje domače potrošnje. Notranji trg bomo razširili

REDIN — nov redilni prašek

»REDIN« za prašiče. — Vsak kmetovalec si lahko hitro in z malimi stroški zredi svoje prašiče. Zadostuje že 1 zavitek za 1 prašiča ter stane 1 zav. 6 din. po pošti 12 din. 3 zav. po pošti 24 din. 4 zav. po pošti 30 din. — Mnogo zahvalnih pisem. Prav dobro tudi za mlade prašičke.

Pazite, pravi »Redin« se dobi samo z zgornjo sliko. Prodaja drogerija **KANC**, Ljubljana, Židovska ulica 2. Na deželi pa zahtevajte »REDIN« pri Vašem trgovcu.

na ta način, da bomo zvečali kupno moč potrošnikov. Kupno moč potrošnikov pa povečamo, če jim damo večjo zaposlitev. Ker pri današnjem gospodarskem stanju v Jugoslaviji večja zaposlitev ni možna, je nujno, da pričnemo misliti na intenzivnejšo industrializacijo države. Seveda bi bilo potrebno napraviti določen načrt in se oprijeti predvsem panog, ki so s kmetijstvom in gozdarstvom v najožji zvezi. Tako na pr. nikakor ni potrebno, da izvažamo surove kože ali cele hlude, ampak bi bilo pametno, predelovati to doma in blago postaviti na trg kot popoln izdelek.

Industrializacija države bi poleg gospodarske rešila tudi socialno nalogo: zaposlila bi tiste kmečke sinove in hčere, ki jim zemlja ne more dati dovolj kruha. Smotrni gospodarski načrt pa ne bo silil v industrializacijo s pomočjo velikega, morda celo tujega kapitala, ampak bo mislil na naše posebne razmere in našel rešitev morda v obliki združnega ali podobnega drugega gospodarskega sestava. Zgledov za to bomo našli drugod dovolj, pa tudi pri nas že nekaj.

Vera v preseljevanje duš. »Sedaj pa res verujem v preseljevanje duš in celo mislim, da sem bil nekoč osel.« — Drugi: »Po čem to sklepaš?« — Prvi: »Po tem, ker sem ti posodil tisočak.«

Vestnega moža in očeta največja skrb je preskrba žene in otrok. Izkušnja in statistika pa učita, da je umrljivost pri moških večja kot pri ženskah. Zaradi tega bi morala vsaka družina računati s predčasno izgubo svojega rednika in misliti na skrbi ter pomanjkanja polno prihodnost. Ljubeci oče in mož preskrbi svoje drage s tem, da se pravočasno zavaruje za svoje življenje pri Vzajemni zavarovalnici

Dvignimo število radionaročnikov

Z naglim razvojem in napredkom radiofonije je šel več ali manj vzporedno tudi napredek in število radioposlušalcev, oziroma radionaročnikov. Mogli bi navesti razne statistike, ki bi nam nazorno kazale ta razvoj. V nekaterih državah je šel ta razvoj bolj hitro, drugod bolj počasi, kakršne so pač bile okoliščine, ki so nanj vplivale. Kjer so bile gospodarske razmere ugodne in splošen razvoj tehnike večji, tam je seveda tudi bolj napredovala radiotehnika, zanimanje ljudi za radio in obenem število naročnikov. Veliko so vplivale na ta razvoj tudi druge okoliščine, med njimi zlasti zanimanje in denarna ter moralna podpora od strani države.

Pri nas moramo dvigniti število radionaročnikov na vsaj še trikratno dosedanje število. Povedati moramo, da je radio za vse, ne le za nekatere, da je radio v korist in zabavo tako meščanom, kakor kmetu in delavcu. S tega vidika moramo gledati in delati, da ga razširimo med narod, s tega vidika moramo pričeti z akcijo za povečanje števila radionaročnikov.

Vprašanje, kako dvigniti število radionaročnikov, je v prvi vrsti gospodarsko vprašanje in to je v tem, kako omogočiti radio tudi revnim in manj premožnim slojem; vidimo, da je danes velik odstotek radionaročnikov meščanskega stanu, zelo majhen pa je odstotek naročnikov kmečkega in delavskega stanu. Zato moramo gledati, kako razširiti radio tudi med ta dva stanova, ki sta prosvete, kulture, socialnosti, vzgoje in izobrazbe ter zabave, glasbe in vsega, kar radio nudi, prav tako potrebna.

Zanimanje in skrb za povečanje radionaročnikov pa bi morala imeti v prvi vrsti država sama, ki bi tudi imela od tega največ koristi, tako materialne, kakor moralne. S številom naročnikov bi se povečali dohodki iz naročnine; glavno pa je moralna korist, ki bi je država pri tem imela in prav s tega vidika bi se morala država še posebno zavzeti za porast radionaročnikov. Prav po radiu bi se pripomoglo k širjenju narodne prosvete in vzgoje. Saj radio nekako dopolnjuje domačo družinsko in šolsko vzgojo in izobrazbo v vsakem oziru, bodisi s kulturnimi, vzgojnimi, delavskimi, kmetijskimi, izsoljenskimi in drugimi predavanji, z nasveti, z odgovori itd.

Vprašanje povečanja števila radionaročnikov je pri nas pred vsem denarnega značaja. Kmet in delavec ne moreta kupiti radia zaradi previsoke cene. Dober radioparat stane nekaj tisoč dinarjev in to je v naših razmerah denar, ki bi ga kmet in delavec, če bi ga imela, porabila za druge bolj nujne stvari. Pri nas so gospodarske razmere slabe, za kmeta in delavca dvakrat slabše, ko se vendar morata oba trdo truditi, da preživita sebe in svojo družino. Spričo takih razmer pojmuje ta kmet in delavec radio kot razkošje, a ne zato, ker bi jima ne bil potreben in koristen, marveč zato, ker ga zaradi previsoke cene ne moreta kupiti in ker bi ga zaradi previsoke naročnine tudi težko vzdrževala. Da, tudi naročnina je previsoka!

Pri nas je potrebno znižati cene radioaparatom, znižati pa je treba tudi naročnino. Če se bodo radioaparati pocenili, bo naraslo število odjemalcev. Akcijo za pocenitev pa naj bi prevzela država sama. Znižala naj bi carino za inozemske radioaparate, ali pa naj ustanovi dobre pogoje za razmah domače radioindustrije.

Z dobro voljo in pametno akcijo bomo morali začeti, da bomo dvignili število radionaročnikov na dostojno višino. Radio je za vse in mora služiti vsem slojem — tudi revnim! Ta misel naj bi bila vodilo pri akciji za povečanje radionaročnikov, pa naj vodijo to akcijo privatniki ali država. O nekaterih konkretnih predlogih bomo pisali v prihodnji številki »Naše moč«.

Dragi mladi prijatelji!

Cela »Naša moč« je mnogo premajhna, da bi obsegla stotine in stotine tega, kar pričakujete od leta 1940. Vsi ste pa v enem edini, da nam je najbolj potreben — mir. To svojo željo ste zavili mnogi v izbrane besede, mnogi v še zelo okorne pesmice, nekateri pa že kar v tako lepo obliko, da jih je treba pohvaliti. Cujte na pr. Rusovo Anko iz Ljubljane:

Za novo leto včasih smo želeli veselja, zdravja, sreče, blagostanja; odkar so pa topovi zagrmeli strašan signal brezmišelnega klanja, odkar po širnih morjih smrti preganja ljudi nedolžne in odkar brnijo pod božjim nebom ptice maščevanja človeškega, le eno si želijo vsi dobri: malo tistega miru, ki so ga angeli v božični noči ob svetem rojstvu božjega Sinu oznanjali človeštvu v odrešenje. Mir božji v dušah, mir, ki ga rodi le čista vest in delavno teženje po zlati hčerki božji, po resnici, po bratovski ljubezni in pravici; edino ta odstrani bo topove, prinesel bedni zemlji čase nove, pregal ljudem sovraštvo iz srca, za ta mir vneto prosimo Boga.

Zlobni jeziki bodo sicer dejali, da Anka pesmi ni sama spesnila, jaz pa ji verjamem, da so te lepe misli res izliv njene lepe duše.

Vsi seveda zelo želite, da bi Vzajemna zavarovalnica ob svoji 40-letnici žela čim največ uspehov. Turkova Anica iz Loke na Dolenjskem piše: »Naj bi v tem letu pristopila k Vzajemni prav vsaka slovenska družina, da bi vsi spoznali, kako koristen nam je ta domači slovenski zavod.« — Jagodic Florijan pa ni napisal, odkod je. Moti se pa, da v tisti palači, ki jo je gledal, ko je bil v Ljubljani, jaz stanujem. Tam se samo potim in z mnogoterimi težavami svoj kruh služim. Nikar ne misli, Florijan, da ljudem v takih palačah pečene piške same v usta lete. Čeprav nimaš bogatih staršev, moraš vedeti, da je domači ovenjak stokrat slajši kot beli kruh v mestu. — Virant Božidar z Ostrožnega pri Celju se je globoko zamislil nad noveletnimi voščili in kar prav zapisal:

»Ob novem letu si prijatelji in znanci navadno voščijo srečo in veselje. Pri tem si pa malokateri predstavlja, kakšna naj bi bila ta sreča in kakšno to veselje. Skoraj vsakdo si pod temi besedami predstavlja poln želodec, lepo obleko in dosti okroglega v žepu. To je dandanes sreča?!

Če si bomo v novem letu želeli samo tega, gotovo ne bomo srečni. Želeti si moramo tisto, kar je predpogoj sreče. To je pa mir.

Vsi narodi na svetu bi bili gotovo neprimerne srečnejši, ako bi vladal med njimi pravičen mir. Vsemu človeštvu tako potreben mir naj bo torej naša velika želja za novo leto.

Na koncu svojega lepega pisma Božidar še želi, da bi lahko Vzajemna ob stoletnici ugotovila, da je dosegla v zadnjem desetletju takšen razmah, kakor prej v 40 letih. Hvala lepa za te želje!

Novoselčevo Roziko iz Gaberja pri Dobrovi že poznamo. Pravi, da sem res radoveden, ker si upam zahtevati pogled v mala srca, kjer se skriva toliko želja in za katere se mnogi bojijo, da jih kdo ne opazi. Ona pa poleg voščil Vzajemni posebno želi: »Dobri Bog, ohrani naši mili domovini Jugoslaviji mir! Daj, da njena ladja, okinčana z modro-belo-rdečo trobojnico plava po morju miru do svojih zlatih ciljev, ne da bi jo nadlegovali gusarji in razbojniki!«

Še mnogo mnogo lepega ste mi tokrat napisali, kar vse bi rad objavil. Pa je naš list za enkrat še preskromen. Zato naj ne bodo hudi tisti, ki danes svojega imena ne čitajo v »Mladi moči«. Pišejo naj še in še. Enkrat bodo že prišli na vrsto. Moj koš ni taka hudoba, kot si ga nekateri slikate. Kar slabo mu je, kadar mora požirati vaša ljubka pisma, ker bi sam najrajši videl, da bi vsa izšla v »Mladi moči«.

Ker je med tistimi, ki niso tu imenoma navedeni, mnogo takih, ki zaslužijo vse priznanje, bodo tokrat dobili nagrade štirje izmed njih. — Ti-le so:

1. Kenk Frančiška, uč. IV. razr. viš. ljud. šole v Rovtjah pri Logatcu.
2. Zagar Ivanka, dijakinja IV. razr. mešč. šole, Škofja vas 11. p. Celje.
3. Kapš Zofija, učenka III. razr. ljud. šole, Potoke 5, p. Semič.
4. Potočnik Franc, učenec I. razr. ljud. šole, Bukov vrh 30, p. Poljane nad Škofjo Loko.

Nekateri so želeli, da bi se nagradne naloge čim bolj spreminjale. Zato tokrat nekaj novega:

Posetnica

Ulrik Odenič

Madem

Uganite, kaj je ta gospod, ki se piše Ulrik Odenič in stanuje v Mademu, po svojem poklicu. Jaz ga nič ne poznam, niti ne vem, kje naj bi bil kraj z imenom Madem. To pa vem, kaj je njegov poklic. Uganite še vi.

Rešitve pošljite kot po navadi.

Vse vas prav iskreno pozdravljam

Brat Ivo.

Tudi za malo denarja

dobite pri nas že dober radj-ki aparat. Na slika vam kaže troelektronski aparat VE 301 dyn, za normalne in dolge valove, z napisanimi postajami in elektroinamičnim zvočnikom, ki stane le Din 1350.—

Tudi dobre rabljene aparate dobite pri nas. Cene od Din 300.— naprej. — Zahtevajte cenike!

»RADIO« DRUŽBA V LJUBLJANI
Z O. Z. Miklošičeva c. 7

Dr. Jos. Mal:

Nekaj o oblastnikih in oblasteh

Ze tudi najmlajši rod je doživel toliko sprememb ne le na področju nižje uprave, marveč tudi na višjih in najvišjih mestih, da se zdi umestno, če pogledamo nekoliko v zgodovino nazaj, da vidimo, katere naprave smo že poznali, katere so se v teku stoletij razgubile ali pa se jim je bistvo in pomen temeljito izpremenil.

Kot glavo države poznamo razen kralja tudi še cesarja in carja. Ime kralj je treba izvajati po metatezi (prestavitvi zloga) iz imena mogočnega Franka Karla Velikega, ki je veljal vsem zahodnim Slovanom, ki so mejili na njegovo državo, za vladarja v pravem pomenu besede (Karl — kralj). Podobnega izvora je tudi cesar, ki je zvezan z imenom prvega rimskega imperatorja Gaja Julija Cezarja Oktavijana Avgusta. Po njegovem priimku so si tudi srednjeveški nemški cesarji kot namišljeni nasledniki stare rimske države prilaščali pridevek caesar augustus; cesarski vzdevek je l. 1804. cesar Franc združil s svojimi avstrijskimi dednimi deželami, ko je videl, da se v Nemčiji ne bo mogel vzdržati.

Kakor na zahodu Nemci tako so na vzhodu tradicijo vzhodnorimskega, bizantinskega cesarstva hoteli nadaljevati Rusi, ki so prav tako svojega vladarja imenovali s prevzetim antičnim imenom, le da so, deloma pod vplivom grške oblike (kajzar), naziv cesar okrajšali v car. S tem imenom označujejo svojega državnega poglavarja tudi Bolgari, ne da bi hoteli s tem poudarjati ali združevati kako višje, nad kraljem stoječe vladarsko dostojanstvo. Nasprotno je pa Dušan Silni, ko se je po l. 1346 začel imenovati carja Srbov in Grkov, hotel veljati za pravnega naslednika bizantinskih cesarjev.

Medtem ko so kralj, cesar in car vedno obdržali visoki pomen, s katerim je bilo ime prevzeto, je tretji mogočnjak v svojem besednem pomenu v kasnejših dobah že zdrknil s svojega položaja kot vladar kat' eksohén. Je to silni voditelj Obrov Bajana, ki je v svoji oholosti zahteval od podonavskih Slovanov, da se mu pokorijo, pa ga je l. 578. starejšina Slovanov Davrita tako-le zavrnil: »Kdo izmed ljudi, ki jih obsevajo sončni žarki, je tako mogočen, da bi nas premagal. Navajeni smo, da si lastimo tuje zemlje, ne pa, da bi si drugi osvojili našo. Taka bode naša navada, dokler bo kaj boja in kaj mečev.« Slovanom, ki so živeli neposredno ali pa v bližini obrske oblasti, je bilo ime mogočnega Bajana istovetno z gospodarjem (kakor so se imenovali moldavsko-romunski vladarji) sploh. Preko oblike bojan (grško boános) je nastal tudi naš ban (podobno kakor se je hrvaški pojas skrčil v pas); banom soroden pojem so poljski in češki pani (gospodje).

Pa tudi med Hrvati ime ban ni predstavljalo vedno in povsod visokega zvanja, ker so se tako imenovali tudi glavarji nižjih kategorij. Vendar pa je v splošnem bil Hrvat ban velmožna oseba, potens, tako nekako, da je bil kralj prvi med njimi. Bani posameznih pokrajin so bili tako rekoč kraljevi tekmeči; čim dlje je kdo bil od kralja, tem bolj samostojna je bila njegova banovina. Do srede 11. stoletja, vsaj do kralja Krešimirja l. 1042, je bilo bansko dostojanstvo neodvisno od kraljevega imenovanja. Ko so se l. 1102 Hrvati mirno pogodili z ogrskim kraljem Kolomanom, pa je

bila težnja vedno očitnejša, naj bode ban od kralja imenovan zaupnik. Kot tak je bil za vladanja Arpadovičev podrejen hercegu (Herzog, vojvoda), ki je bil vzet iz kraljeve hiše (po navadi je bil kraljev brat) ter je samostojno vršil večino vladarskih poslov. Ta naslov si je privzel sredi 15. stoletja tudi Stepan Vukčić Kosača in je po njem dobila cela dežela ime Hercegovina.

Šestojanuarski režim je z razdelitvijo naše države na banovine hotel pridobiti naklonjenost Hrvatov, obnovivši v njihovih zemljah nastalo in ukoreninjeno bansko dostojanstvo. Seveda te nove banovine niso bile nikake samoupravne, marveč zgolj le tehnično upravne edinice. Poprejšnja, prav tako centralistična vidovdanska ustava je kraljevino razbila na še manjše enote, ki so jim postavili na čelo velike župane po zgledu srednjeveške Srbije, kjer so do časov Štefana Nemanje, t. j. do druge polovice 12. stoletja, vladali majhnim državicam veliki župani. — Županije kot upravne enote so poleg Srbov poznali že v najstarejši dobi tudi Slovenci in Hrvati.

Najbolj prvotno in vsem Slovanom skupno ime za predstavnika celokupne državne oblasti pa je knez, ki je med Slovenci še do danes ohranilo svoj visoki in blesteči značaj. Spomin nanj je ohranjen tudi v številnih krajevnih imenih (Kneža, Knežice, Knežak, Knežja lipa itd.), stari urbarji pa z besedo knežnik označujejo dajatev, ki jo je moral podložnik odrajtovati svojemu gospodu. Pozneje je ime kneza kot glavarja naroda prešlo tudi na vladarje nižje vrste, pa so se zato pri Rusih od teh začeli ločiti »veliki knezi«. Pri Hrvatih in Srbih so se v poznejšem razvoju imenovali knezi tudi načelniki manjših oblasti, občin in vasi, slednjič vsi svobodni ljudje, tako da se je veliki slovanski propagator Juraj Križanić (1618—1683) jezil, češ da Hrvati že vsakega čevljarja nazivajo knez. Prvotno pa so, kot rečeno, knezi držali v redu svojo zemljo, pa je od tod razumljiva naša beseda »država«. Stari ruski viri imenujejo pogosto svojega kneza »držatelj naš«, in celo za slovensko »deželo« obstoji po Miklošiču še vzporedna oblika »držela«.

Kakor pri Rusih se je tudi pri starih Slovencih delila družba po številu družin. Te številčne enote, ki so temeljile morda na vzorcu bizantinske vojaške uprave, so tvorile podlago za vso nadaljnjo upravno razdelitev. Najvišja administrativna, vojaška in sodna enota je bila tisočnija, ki ji je pri Rusih načeloval tisočnik (tisjačikij). Pri zahodnih in južnih Slovanih pa se je ta najbrž pod mogočnim vplivom obrske sosesčine imenoval župan. V teku stoletij je županska čast s svojega viška padla na stopnjo graščinskega valpta oziroma vaškega in občinskega zastopnika. V listini iz l. 777 se imenuje en tak slovenski župan, ki mu je bila podrejena tisočnija ljudstva ali polk (od tod naš polk kot oznaka za del vojske, hrvatski puk pa še danes razen tega označuje tudi ljudstvo samo). Prav ista listina iz l. 777 navaja posredno tudi zastopnika nadaljne nižje enote, stotnije, Sparuno, izrečno pa desetnijo, ki jo je upravljal desetnik Taljub. Seveda pri tem ne smemo misliti, da so bile te desetke in stotnije omejene točno na deset in sto rodbin ali naseelij, ta razdelitev je bila marveč zgolj le tehnična oznaka za določene upravne enote, ne

da bi pri tem gledali na številčno adekvatnost (enakost) z imenom.

Vse to, kar smo slišali, pa poleg drugega dokazuje dovolj zgovorno, da se ne more in ne sme brez premisleka, pa čeprav tako govorijo nekateri katedrski »učenjaki«, nastopati s trditvami, da so južni Slovani in posebej še Slovenci nastopili svojo pot v zgodovino kot brezoblična gmota brez vsake organizacije in brez vsakega smisla zanjo in da so prav zaradi tega postali lahek plen za vsakogar, ki je pokazal le malo korajžje. Zoper pomanjkanje junaštva govori vsa naša pretekla in sedanja zgodovina, zoper pomanjkanje vsakega smisla za državno organizacijo pa zgoraj navedena dejstva.

Saj je v onih davnih, divjih in nevarnih časih dobe preseljevanja narodov že samo romanje iz kraja v kraj, še bolj pa selitev iz ene dežele v drugo, zahtevala primerno združitvev in strnitev vseh fizičnih sil. Pa tudi še potem, ko so zasedli nove pokrajine, jih je bilo treba braniti pred vedno grabežljivimi sosedi na zunaj, na znotraj pa pred razpadanjem v neredu: to nalogo je vršila izgrajena državna organizacija, ki so jo tudi Slovenci prinesli s seboj iz svoje pradomovine. Vprašanje zase pa tvori razmotrivanje, zakaj ta, na obče-slovanskih demokratičnih in individualističnih principih izgrajena javnopravna in državna organizacija ni bila v vseh okoliščinah in položajih kos tujemu pritisku.

Nad 70 milijonov dinarjev

je izplačala Vzajemna zavarovalnica doslej samo za škode, ki so jih povzročili požari, večinoma le na poslopih. Mnogo večje škode, ki je zaradi požarov nastala na pre-mičninah (pohištvu, obleki, zalogah hrane, vozovih, strojih, poljedelskem orodju, krmí itd.) Vzajemna zavarovalnica ni mogla plačati, ker je bilo vse to nezavarovano.

Gospodarji! Ako nimate premi-nin zavarovanih, obrnite se nemudoma na krajevnega zastopnika Vzajemne zavarovalnice in sklenite primerno zavarovanje!

Letošnja zima je za smučarje pravi raj — za gospodarje pa velika nadloga!

Toda smučarsko veselje se le prerado spremeni v nesrečo. Nezgode pri smučanju so zelo pogostne. Pravi užitek ima smučar šele, ako ima nezgodno polico Vzajemne zavarovalnice.

Gospodarju se pa ni bati nadlog in težkih gospodarskih udarcev, ki mu jih prizadeva led in sneg, ako je sklenil pri Vzajemni zavarovalnici pravočasno jamstveno zavarovanje.

ZAHVALA

Podpisana Marija in Anton Hostnik, Kozje 98, se Vzajemni zavarovalnici, oddelku KARITAS, Ljubljana, najtopleje zahvaljujeva za hitro in točno izplačilo sozavarovane vsote za najino 5-letno hčerkico-edinko Marijo, ki je umrla na davici dne 8. januarja 1940.

Te pošteno domačo zavarovalnico vsakomur najtopleje priporočava. Zavarovana sva bila samo 7 mesecev.

Kozje, 26. januarja 1940.

Marija in Anton Hostnik, l. r.,
Kozje 98.

Nagradna križanka

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20				21				22							23			
24								25							26	27		
28					29				30	31	32			33	34		35	36
37				38				39	40		41	42	43		44			
45	46		47		48				49		50	51	52			53	54	
55					56	57	58	59	60			61		62				
63		64						65			66		67		68			69
70		71		72				73			74			75		76		77
78	79	80	81	82				83	84		85	86				87		
88			89				90				91			92	93			
94			95		96	97	98	99		100	101			102		103	104	
105			106	107				108			109		110					111
112			113		114	115				116		117	118		119			120
121			122			123		124		125				126	127			
128			129			130	131				132		133			134	135	
		136	137					138	139			140	141	142	143	144	145	
*		146						147	148	149			150	151				152
		153	154					155					156	157				158

Vodoravno: 1. Priroda. — 7. Tisti, ki je ubel. — 14. Vrtna zelenjava. — 20. Velikonočni vzklik. — 22. Pri tomboli ga lahko zadeneš. — 23. Brez njega je srce mrtvo. — 24. Giniti. — 25. Veda o rastlinstvu. — 27. Strupena žival. — 28. Zlahten les. — 30. O kom grdo govoriti. — 34. Pri izdelovanju piva se potrebuje. — 37. Zveza. — 38. Moško krstno ime. — 39. Ljub, mnogo vreden. — 42. Ozek kos lesa. — 44. Nastane ob pomnjanju svetlobe. — 45. Živali ubijati. — 48. Domača žival. — 49. Nagovor za duhovnika na Francoskem. — 52. Odstavki v muslimanskem koranu. — 54. Pamet. — 55. Poljedelec. — 56. Šilast izrastek na rastlini. — 60. Kraj pri Mislinji (ljudstvo izgovarja »k« kot »v« in so gornje ter spodnje). — 62. Narečno ime za Savinjo. — 63. Stanje blaženstva pri Indijcih. — 65. Cent. — 66. Kakor 54. — 67. Splošen naslov, kakor p. t. — 68. Pojdi! — 70. Bolezenski pojav v mesu. — 72.

Odločna nikalnica. — 73. Medmet za bevskanje. — 74. Običajni konec molitve. — 75. Pretep. — 77. l. — 78. Vladar (na primer v Bolgariji). — 81. Tepček. — 83. Zorana zemlja. — 85. Slovenski manj znani operni pevec. — 87. Sanje. — 88. Turški velikaš. — 89. Zemlja. — 90. Čvetlice ga imajo, a ne vse. — 91. Prebivalec goriških Brd. — 92. e. — 93. Velika reka na zapadni nemški meji. — 94. Kraj na Dolenjskem, a tudi robec ga ima. — 95. Prometno sredstvo na vodi. — 98. Del tedna (2. sklon množ.). — 100. Take so krave, ko jih ženemo s paše. — 102. Kratica za neznanu ime in priimek, kakor N. N. — 103. Bližnji sorodnik. — 105. Veliki duhoven, ki je zasliševal Kristusa. — 107. Mala mrena. — 109. Milijonarji ga imajo. — 111. Osební zaimek. — 112. Gostija (pesniška beseda). — 113. Opojní prídadek čaja. — 115. Poročen mož jo ima. — 116. Dolg tanek les (na primer pri kozolcih in strehah). — 119.

Vladar Slovenov v sivi davnini. — 121. i. j. — 122. Medmet, kadar dražimo otroka. — 123. Judovsko ime, tudi neke vrste zverine. — 125. Nekdo, ki potuje. — 127. Oblika kruha. — 128. Egiptovsko božanstvo. — 129. Žensko ime. — 131. Mnogo sanj. — 132. Kratka nit. — 134. Prevozno sredstvo pozimi. — 136. p. — 137. Tekmec. — 139. V žitnem kisu je. (Piši z vmesnim e, kakor vert namesto vrt!) — 142. u. — 143. Naprava za puščanje pare. — 146. Mož, ki se ukvarja z ranocelnštvom. — 147. e. — 148. Znameniti grški pisec basni. — 150. s. — 151. Izraz pri kvartanju. — 152. Pesmi (z ozirom na obliko). — 153. Del pohištva. — 155. Iz lanu ga izdelujejo (množina). — 156. a. — 157. Mednarodni klic na pomoč. — 158. Sanje.

Navpično: 1. Hiter. — 2. Odsotnost (ki se dokazuje pri sodišču). — 3. Narodni odpadnik. — 4. Žensko krstno ime. — 5. v. — 6. Otroški izraz za spanje. — 7. Udarec. — 8. Edini sin. — 9. Užitna gozdna rastlina. — 10. Siromašen. — 11. Potrebščina za šivanje. — 12. Grška črka. — 13. Seznam cen. — 14. Okras. — 15. Ropot. — 16. Zemeljska v morje štrleča okončina. — 17. Godbeni instrument za božjo službo. — 18. Via. — 19. Kratica za ime največje slovenske premogokopne družbe. — 21. Uho po hrvaško. — 26. Posebno dragoceno krzno. — 29. Vrelec, izvor. — 31. Tlačansko opravilo. — 32. d. — 33. Časopis s slikami. — 35. Slavni polarni raziskovalec (ki se prav sedaj odpravlja na južni tečaj). — 36. Gospa. — 38. Nasilnik. — 39. Največji italijanski pesnik. — 40. Sedež okrajnega glavarstva na Gorenjskem. — 41. g. — 43. Druga beseda za ošpice. — 45. Druga beseda za tolmun. — 46. Svetni človek, v nasprotju z duhovnim človekom. — 47. Jeruzalemski mučenec, po rodu Hrvat, prištet med blažene. — 50. Prejšnji predsednik francoske vlade (z nemškim imenom). — 51. e. — 53. Drug izraz az »Glej! — 56. Leseni štor, na katerem sekamo drva. — 57. Mrliška postelja. — 59. n. s. — 61. Druga beseda za mežikati. — 64. r. — 69. Pridevnik besede »ilo« (množina). — 71. r. — 73. Prevozno sredstvo na rekah, če ni mostu. — 76. Človek, ki vse zna. — 79. Stanje bolnika tik pred smrtjo. — 80. Znana domača zdravilna rastlina. — 82. Glavno mesto na Moravskem. — 84. a. n. — 85. Svetopisemska oseba, ki se je z lasmi zapletla v veje drevesa. — 86. Kratica za besedo doktor. — 93. Avtomatični bufet v Ljubljani; beseda se nahaja tudi v imenu glavnega mesta Brazilije. — 94. Meč za dvoboj. — 96. Kratica za »lastnoročno«. — 97. Rahel in obziren v vedenju. — 99. Svetopisemsko mesto (prerok Jona). — 101. Druga beseda za posedovati. — 104. Grška boginja (muza) maščevanja. — 106. Prostor na sredi. — 108. Navadna nikalnica. — 110. l. — 114. Kratica za »mlajši«. — 117. t. n. — 118. Druga beseda za vpitje. — 119. Kratica za nekdanje ime naše države. — 120. Obsežen, precejšen. — 124. Zapletek na vrvi ali niti. — 125. Kraj v južni Srbiji, znan po izdelovanju preprog. — 126. k. a. — 130. Ud izumrlega naroda. — 131. Judovsko žensko krstno ime. — 133. Slovaški ministrski predsednik. — 135. Sveta gora na jugu Balkana. — 136. Znameniti duhovnik-mučenec iz zadnjih

Vseučiliški docent dr. Vladimir Murko:

Kako so silili samce k ženitvi

Ker je tudi država poklicana, da ščiti rodbino in skrbi za to, da se človeštvo množi, opazamo zlasti v času npravstvene razvratnosti številne državne ukrepe, naperjene proti onim samcem, ki bi si mogli ustvariti svoj dom, pa se izogibljejo sklenitvi zakona. Med moderna sredstva štejemo zlasti samski davek in povečanje dednega davka na samce; na drugi strani podpira država mnogočlanske rodbine z različnimi ukrepi, zlasti davčnega značaja, pa tudi s podporami za mnogočlanske, pa socialno šibkejšje rodbine.

V zgodovini najdemo v primeri s sedanjimi razmeroma blagimi ukrepi, naperjenimi proti samcem, zelo hude kazni in zapovedi, ki kažejo veliko iznajdljivost, obenem pa tudi hude izstrelke v borbi proti samcem. Tukaj podajamo nekoliko teh zanimivih ukrepov (povzetih večinoma iz Financarhiva za leto 1917).

Ze filozof Platon je priporočal naprtiti vsem neporočenim moškim poseben davek. V Špartii je moral plačevati denarno kazen vsak zdrav mladenič, ki je dosegel 24. leto in se do tedaj ni poročil. Razen tega so gnali vse nepopoljšljive samce ob določenih dneh v Herkulovo svetišče,

kjer so jih neporočene rojakinje obdelovale s palicami.

Rimljani so že poznali samski davek. Rodbine s tremi ali več otroki so bile pod vlado cesarja Avgusta proste vsakega davka. (V naši državi so proste neposrednih davkov rodbine z 9 otroki, če je najmlajši mlajši od 14 let in ne presegajo davki skupaj 500 din letno.) Samci so morali s posebnimi davki kriti izpadek, ki se je zaradi teh oprostitev pojavil v državni blagajni. Ko je bil predložen v razpravo zakon, ki je uvedel ta davek, je izzval tak odpor, da bi skoraj bilo prišlo do revolucije in so jo preprečili le z znatnimi naknadnimi olajšavami v osnutku zakona. — V letu 20. pr. Kr. so morali v Rimu »oni ničvredni možje, ki so zaničevali zakon«, plačevati posebne davščine. Davek je postal neke vrste dovoljenje za ohranitev samskega stanu in je povzročil, da se je samstvo zelo širilo. Da se prepreči naraščanje samstva, je bila v Rimu leta 9. pr. Kr. izdana tako imenovana lex (zakon) Papia Poppaea, katera je omejila dedne pravice vseh mladeničev, ki so dosegli 25. leto, ter vseh deklet, ki so dosegle 20. leto, in se niso poročili. Davek sam, žal,

ni nič koristil, ker poročla neki iskreni zgodovinar: »Samski možje mesta Rima so mnenja, da velja vzdrževanje žene več kakor znašajo davščine, katere bi morali utrpeli v dednem primeru.« Ko zakon ni nič pomagal, so se poskusila ostrejša sredstva: samci niso mogli dobiti nobenih častnih služb, v gledališču pa so dobivali najslabša mesta.

Prof. Sommer poročla v svoji češki Učni knjigi rimskega prava, da je razvratnost v zakonskem življenju, ki je bila posledica socialnih razmer na koncu republike, prisilila cesarja Avgusta k daljnosežni spremembi zakonodaje. To sta zakon Lex Julia de maritandis ordinibus iz leta 18. pr. Kr. in zakon Lex Papia Poppaea iz leta 9. po Kr. — Julijev zakon je zapovedal Rimljanom od dovršenega 25. do 60. leta ter Rimljanom od dovršenega 20. do 50. leta, da morajo živeti v zakonu. Zakon Papijev in Popejev je zapovedal, da naj imajo določeno število otrok. Vdovci in ločeni so imeli dolžnost, skleniti nov zakon. Vendar je dovolil zakon vdovam dveletni rok po moževi smrti za sklenitev novega zakona, po razvezi pa en in polletni rok. Kdor ni spoštoval predpisov zakona in je bil samski ali brez otrok (toda poročen), je trpel razne škodljive posledice in kazni, nasprotno pa so bili deležni raznih ugodnosti in nagrad tisti, ki so se ravnali po zakonu. Tudi kdor je bil razveren, je bil kaznovan n. pr. z izgubo dote

preganjanj v Mehiki. — 139. Zal, tudi lepilo. — 140 n p n. — 141. Strupena žučka. — 143. Naselje. — 144. Naslovni junak Gotovčeve opere. — 145. Del obraza. — 149. Predlog. — 151. m.

Nekaj odgovora: Zelo resen naš prijatelj je izrazil mnenje, da so naše križanke pretežke. Tega mnenja žal z njim ne moremo biti. Število rešitev kaže, da je splošna izobrazba našega ljudstva tako visoka, da v naših križankah reševalci ne najdejo nobenih težav. Poleg tega je pa sam ustroj križank tak, da po posameznih besedah ni mogoče sklepati na težavnost reševanja. Ko je beseda navpično morda čisto neznana, nam jo po-kažejo pa dosti bolj znane vodoravne besede. Za primer izdano v gornji križanki najtežjo besedo pod navpično 104. Glasi se: Evmenida. Toda kdor najde pravilne vodoravne besede pod 103, 111, 119, 127, 134, 143, 152 in 158, ki so vse čisto domače, bo našel navpično dotlej čisto neznano mu besedo Evmenida. Na ta način si reševalci sami bogatijo besedni zaklad.

Pripomba: Rešitve križanke je treba poslati uredništvu »Naše moči« najkasneje do 31. marca 1940. Opozorjamo ponovno, da romajo v koš vse rešitve, ki niso opremljene z vsemi zahtevanimi podatki kot običajno.

Nagrade za januarsko križanko

Januarska križanka je bila za mnoge trd oreh, vsaj pisali so nam tako. Z njo smo pač hoteli ustreči tistemu delu naših cenjenih čitateljev, ki so se nam vedno pritoževali, da so zanje naše nagradne naloge prelahke. Vendar je prav ta križanka med našimi čitatelji vzbudila toliko zanimanja, da smo prejeli več rešitev kot kdaj koli prej. Pa smo pri križanki povrh vsega imeli še snolo, da nam je tiskarski škrat podtaknil nekaj hudih napak, ki so jih pa reševalci sami popravili. Vsem reševalcem se za njih živahno zanimanje toplo zahvaljujemo. Nagrade bomo pa poslali sledečim, ki so bili izžrebani:

1. Učakar Zlata, dijakinja 3. razr. II. dr. dekl. gimn. v Ljubljani, Karlovska cesta 20.
2. Podbevšek Mihael, dijak 3. razr. mešč. šole, Dob 62 pri Domžalah.
3. Muc Nežika, krojačica, Ljubljana, podaljšek Alešovecve ulice 47.
4. Laharnar Janko, posestnik in monter, Ojstro 54, p. Laško.
5. Krnc Alojzij, posestnik, Gorenja vas 5, p. Šmarjeta pri Novem mestu.
6. Krajnc Ivan, posestnik, Mezgovci 36, pošta Moškanjci pri Ptuj.
7. Lukša Jožko, uradnik Mestnih podjetij, Maribor, Kacijanarjeva ulica 10
8. Virant Vladimir, dijak, Ostrožno 1, p. Celje.
9. Sraka Stefan, pooblaščen graditelj, Murska Sobota.
10. Kos Marija, posest. hči, Zgor. Porčič 94, p. Sv. Trojica v Slovenskih goricah.

ali četrtine imovine, dokler ni Justinijan prepovedal tudi prostovoljno razvezo ter jo kaznoval z izgubo imovine. V dednem pravu so podpirali zakon in mnogočlanske rodbine s tem, da sploh niso imele dedne sposobnosti samske osebe (obeh spolov), če se niso poročile v stotih dneh od dednega primera, poročene osebe brez otrok pa so dobile le polovico tega, kar jim je kdo zapustil s poslednjo voljo.

Rimska zakonodaja se je torej borila z zelo strogimi predpisi proti samscem obih spolov. Na drugi strani pa je tudi podpirala zakone in mnogočlanske rodbine z različnimi ugodnostmi.

V srednjem veku se je vodila posebno ogorčena borba proti zakrknjenim samscem. Vzdevali so jim vse prej kot častni naslov »zakrknjenega samsca« (»Hagestolz«) ali »zakrknjenca«. Ta naslov si je moral privzeti samsce v raznih krajih po določenem številu let, ki ni bilo povsod in vselej enako. Na Nižjem Saksoskem je bil neporočeni moški prištet k »zakrknjenecem« v starosti 50 let, 3 mesecev in 3 dni. Ker je »proti božji postavi in zapovedi« zaničeval zakonski stan, mu je vzel zakon pravico, razpolagati z lastno imovino.

Še huje so ravnali s samsci po tridesetletni vojni, ki je zahtevala milijonske človeške žrtve.

Usi, ki vas muči sladkorna bolezen,

se že neštetokrat občutili, kako bridko je, če se človek zaveda, da je lačen in onemogel ter da bi za svoje oslabiljeno telo nujno rabil krepke in dobre hrane, ne ve pa, kaj bi jedel, ker mu je skoraj vse zdravnik prepovedal.

Kruha ne smete, na kako dobro močnato jed pa še misliti ni; tudi preveč zabeljena in mesna jedila vam zdravniki odsvetujejo; in ker se morate poleg tega skrbno čuvati vsega, kjer bi bilo količjak sladkorja, dostikrat res ne veste, kaj in kako bi jedli, da si ne bi želodca polnili samo s tako hrano, ki nič ne izda, ampak da bi užili kaj res izdatnega in krepilnega.

Sodobna znanost je odkrila, da ovseni kosmiči, ki so že dolgo znani kot odlično krepilo, bolnikom s sladkorno boleznijo ne škodujejo, ampak jim v zgoščenih obliki nudijo vsega, kar rabi telo, ter izredno ugodno vplivajo na izboljšanje splošnega bolnikovega stanja in s tem na zdravljenje samo.

Ker pri nas to hranilo še ni tako splošno znano kakor drugod, se je tvrdka Žika odločila, da zamaši vrzel, in danes so vam že pri špecerij-skem trgovcu na razpolago Žikini ovseni kosmiči.

Če jih še nimata, jih bo na vašo željo rad naročil. Nekaj navodil dobite na zavojčku, nadaljnje recepte in nasvete pa boste našli v ilustriranem družinskem listu »Žiki«, ki ga boste dobivali brezplačno, če pošljete svoj naslov: Pražarni Žiki, Ljubljana-Vič.

Smrtna nesreča na zledeneli cesti

Posestnik Kačur Vladimir iz Strmice pri Laškem je dne 30. decembra 1939 vozil nekemu zidarju pohoštvo v Laško. Na poti domov pa je konj nenadoma poskočil, kar je povzročilo, da se je voz na zledeneli cesti nagnil. Voznik je pri tem odletel z voza in udaril z vso silo z glavo v rob ceste in si prebil lobanjo. Prepeljali so ga takoj v celjsko bolnico, vendar je bila vsa zdravniška pomoč zaman. Umrl je na posledicah poškodb v najlepši moški dobi 40 let. Njegova smrt je globoko pretresla vse, ki so ga poznali. Bil je zelo družaben in vesel mož ter nad vse gostoljuben. Neizprosna usoda je tako nenadoma vzela ženi skrbnega moža.

Zavarovan je bil pri KARITAS komaj 15 mesecev. Vdovi pokojnega zavarovanca je KARITAS izplačala dvojno zavarovalno vsoto, ker se je smrtno ponesrečil. Za izplačilo se je zavarovalnici KARITAS toplo zahvalila in prosila, da naj se njena zahvala objavi v »Naši moči«.

Podpisana Kačur Julijana, vdova po posestniku, Strmica nad Laškim, se najiskrenejše zahvaljujem zavarovanju KARITAS, Ljubljana, za točno in takojšnje izplačilo dvojne zavarovalne vsote po mojem pokojnem možu Vladimirju, ki se je smrtno ponesrečil na cesti v Laškem.

Če v Alzaciji moški, ki je končal 30. leto, po trikratnem pozivu magistrata ni v enem letu zasnubil žene, se je izpostavil nevarnosti, da bo moral stati na sramotilnem odru in da ga bodo obmetavali z gnilimi jajci in podobno. Razen tega so zaplenili njegovo premoženje ter so mu ga vrnili šele, ko je župnik uradno potrdil, da je sklenil zakon. Z zelo strogimi kaznimi se je odlikoval nekaj časa magistrat v Nürnbergu. Vsak 26 letni moški, vsak vdovec, ki se ni najpozneje dve leti po smrti svoje žene ponovno poročil, je moral oddati tri četrtine svojega dohodka. Če tega ni storil, je bil zaprt v »stolpu dolžnikov«, kjer je dobival mnogo vode in malo kruha, dokler ni izjavil, da je pripravljen poročiti kako ženo.

Na Hanoverskem je moralo v sredini 18. stol. živeti neštevilno težko ukrotljivih sovražnikov zakona. Znanih je več naredb, ki po svoji strogosti nimajo enakih. Tako so vsakega »zakrknjenca«, ki do svojega 41. leta ni dokazal, da se bo v 42. letu poročil — popolnoma obrili. Na javnem trgu je uradoval brivec visokega oblastva na tak način, da je nesrečneža ostrigel, tako da na licu in po glavi ni ostal niti las. Tako zaznamovani samsci niso smeli (pod kaznijo) nositi lasulje, v gostilnah se jim ni smela prodajati nikakršna

Najtopleje priporočam, da se vsak brez izjeme zavaruje za slučaj tako bridkih preizkušenj le pri tej solidni in domači zavarovalnici.

Strmica, dne 30. januarja 1940.

Kačur Julijana, l. r., Strmica.

Zahvale

Podpisani Šparl Avg., Maribor, se najtopleje zahvaljujem Vzajemni zavarovalnici, oddelku KARITAS, Ljubljana, za izplačano posmrtnino po pok. Antonu Šparlu, kaplanu pri Sv. Petru pod Sv. gorami.

Avg. Šparl, l. r., katehet, Maribor.

Najlepša zahvala za pomoč, ki ste nam jo izkazali ob tako težkem primeru, ob smrti mojega moža Janeza Tomana. Vsakomur najtopleje priporočam, naj se zavaruje pri KARITAS, ker edino ta ti stoji ob strani tudi takrat, ko ti je hudo.

Loke—Trbovlje, dne 22. januarja 1940.

Toman Marija, l. r., Loke—Trbovlje.

Podpisana Frančiška Štiper se prav iskreno zahvaljujem Vzajemni zavarovalnici, oddelku KARITAS, za podporo po smrti mojega očeta Jakoba Vezjaka, s katero mi je moj težki položaj zelo olajšala.

Zato najtopleje priporočam vsakomur to pošteno zavarovanje.

Studenci pri Mariboru, 20. jan. 1940.

Štiper Frančiška, l. r., tkalka, Kralja Petra c. 80.

Pri pouku fizike razlaga profesor: »Pavle, učili smo se o zakonu, po katerem se telesa zaradi toplote raztežajo, zaradi mraza pa krčijo. Povej mi primer!« — Pavle: »Poleti je toplo, zato so dnevi dolgi, pozimi se pa dnevi zaradi mraza skrajšajo.«

Pogodba z rabljem. Bilo je v prejšnjem stoletju v Moskvi. Židovski trgovec Samuel Rosenkraut se je nekaj pregrešil zoper državne postave in bil obsojen na »batinanjec«. Kazen bi moral izvršiti rabelj Maklec. Ko ga je Samuel zagledal, ga je začel prositi, naj ga ne pretepe zares, pa da mu plača tisoč rubljev. Maklec je privezal Samuela na klop in začel svoj posel. Devet in štiri-desetkrat je udaril, vendar le bolj na videz. Petdesetič pa je primazal Samuelu tak udarec, da se je Samuel onesvestil. Ko si je opomogel in je hotel okarati Makleca, mu ta reče: »Tisti petdeseti udarec je bil zato tak, da vidiš, kako dober posel si napravil, ko si prejšnjih 49 udarcev kupil za tisočak.«

hrana ali pijača, na trgu pa niso smeli kupovati ničesar. V turinških državah so pobirali v srednjem veku davek na neporočene počeni s 25. letom; to je veljalo tudi za ženske osebe. Ta davek je zadeval vsakogar ne glede na stanovsko pripadnost, od ministra do hlapca, od princezinje do dekle. Davek je znašal četrtletno šest »dobrih grošev«. (Domnevalo se je pač, da ima večjo sposobnost za plačevanje davkov vsaka oseba ne glede na spol, če ne skrbi za nobeno drugo osebo, zlasti za otroke.)

Na Angleškem se je pobiral pod kraljem Viljemom III. in kraljico Ano 1689.—1740. samski davek, ki je znašal 1 šiling letno. Tudi v Srbiji je poskusil kralj Milan pomagati državnim financam z uvedbo takega davka, a ni dosegel posebnega uspeha.

Pri kolonizaciji Kanade v 17. stoletju so uporabljali Francozi isto sredstvo, da bi z ustanavljanjem rodbin dosegli hitrejšo in trajno naselitev dežele. Za prvimi naseljenci so poslali cele ladje mladih deklet. (Sedaj prahaja v Grčijo vsako leto ladja, polna Grkov-izseljencev, ki si hočejo v domovini izbrati nevesto.) Kdor si ni med tem velikim številom izbral žene, je moral delati pokoro. Visoko obdavanje in številne omejitve so končno

Svetloba

Morda se kdo zavzame, češ kaj ima svetloba opraviti z zdravjem? Saj sem zdrav tudi v temi in prav dobro se počutim ponoči!

Počasi! Saj še živeti se ne da brez svetlobe, tem manj zdravo živeti! Pomisli: brez hrane se ne da živeti, hraniš se pa z rastlinjem in živadjo, in ker vsaka žival živi naravnost ali posredno od rastline, je vsa zaloga našega živeža prvinsko v rastlinstvu. Od kod pa žive rastline? Rastline žive in rastejo iz neživih stvari mrtve prirode, a samo s pomočjo svetlobe, brez svetlobe ni življenja, ne rastlinskega, ne živalskega, še manj človeškega.

V svetlobi uspeva življenje, v temi umira.

Odkod pa svetloba? Za nas zemljane je sonce edini vir vse svetlobe. Kaj pa umetna svetila? Tudi ta vsa so samo predelana sončna svetloba. Trska in olje, premog in kamenolje, vosek in loj kot ostanki nekdanjega živstva, so sončnega izvora. Kaj pa elektrika, ki jo dela vodno kolo? Voda žene kolo, vodo pa vzdržuje v kroženju sonce, ki dviga vodno paro v zrak, od koder pada na zemljo in teče po njej nazaj.

Blagodejen in poživljajoč je vpliv svetlobe na naše splošno počutje, prav tako očito nas tlači tema, ki je samo nedostajanje svetlobe. Bolnik se boji noči, ker ve, da se mu stanje ponoči shujša in tegobe narastejo, veseli pa se zore, ki mu priča o olajšanju. Hudodelem poostrjuje kazni, da naša olajšanje. Hudodelem poostrjuje kazni, da naša olajšanje. Hudodelem poostrjuje kazni, da naša olajšanje.

Vse to in še drugo nas naganja, da se malo globlje pobavimo s svetlobo.

Svetloba je vidni del sončnega izžarevanja. Vemo, da je navadna svetloba mešanica različnih barv, kakor jo vidimo razkrojeno v prirodni mavrici ali umetni šaru (ali spektru), vemo tudi, da so v sončnem izžarevanju tudi nevidni žarki, ki se dajo na razkrojenem žarenju ugotoviti in sicer pred rdečim žarom kot toplotni žarki, preko vijoličastega šara pa kot kemično delujoči žarki. Vse to sončno žarkovje, vidno in nevidno, ima na naše telo očiten vpliv, prav posebno močen je vpliv »mrzlih« žarkov proti vijoličastemu koncu sončnega šara in preko njega.

Oko je čutilo za svetlobo, največ spoznanja o svetu dojemamo z vidom. Oko je neznansko občutna, a tudi zelo trpežna naprava za sprejemanje svetlobnih vtisov. Najbolje vidimo in najlaže gledamo, ko nam svetloba ne sije v oči naravnost od svetila, pač pa se nam navpavlja v oči slika predmetov po odbojni svetlobi. Premalo razsvetljeni predmeti delajo nerazločne slike, kar napravi gledanje neporno in utruja ali celo kvari oči, preveč razsvetljeni predmeti se blišče, da motijo ali ovi-

rajo gledanje, preveč svetlobe pokvari oči, tako da oslepe.

Ko delaš z gledanjem, imej, kar gledaš, dobro razsvetljeno, a zaseni oči, da ti luč ne sije v oči. Ko sem se med vojno moral voziti po vojnem ozemlju s kolesom ali samodržem ponoči brez svetilk, sem si natikal naočnike z rumenimi stekli, da sem bolj razločil pot v temi. Poleti nosimo ob močnem soncu temne naočnike, ki so časih še bolj potrebni na gorskih pohodih, posebno po snežiščih.

Razvidno je torej razmerje svetlobe do oči: premalo in preveč svetlobe škoduje ali celo uničuje, srednja mera in jakost svetlobe ugaja in koristi. Značilno je, da je prav na sredi sončnega šara zeleni šar, ki je najbolj miren in očem prijeten.

Svetloba močno vpliva na vse živi. Rastlina ne more živeti brez svetlobe, a jaka svetloba mori majhne, svetlobe še nevajene rastline, ker povzročajo v njih snovne spremembe, da stanice zamirajo. Svetloba uničuje glivice, med njimi malone vse kužne glivice, ki se ohranjajo žive samo v temi ali somraku. Cestni prah je skoraj nekužen, zelo nevaren pa je prah v temačnih prostorih. Še preden je človeštvo spoznalo, kaj so kužila, je nastal globoko utemeljeni ljudski pregovor: Kamor ne hodi sonce, zahaja zdravnik. Sonce je dejansko najboljše razkužilo.

Tudi človek je pod močnim vplivom svetlobe v ugodnem in neugodnem smislu. Svetloba je dražilo. Na koži, ki je vzorno pokrivalo in varovalo, še bolj pa čudovita združba prevažnih zdravje ohranjajočih in zdravje popravlajočih naprav, lahko opazujemo svetlobne učinke vsaj površno.

Pod vplivom svetlobe koža zardi, kar pomeni, da se širijo žilice v koži ozir. v podkožju. Z razširjenjem kožnega žilja se splošni krvni obtok pospeši, poglobi se dihanje in poživeli delovanje tudi drugega drobja, presnavljanje in izločanje. Če je svetloba močnejša, se napravi v obsevani koži vnetje, kakor pri opeklinah prve stopnje (tudi če vse toplotne žarke umetno zadržimo z vodnim hladilom), vnetje z zabreknjenjem do mehurjastega izpaha, močnim zardečenjem, bolenjem in zvišanjem kožne, pa tudi splošne telesne topline. Tako hujšo okvaro imenujemo sončarico, ki utegne biti nevarna, če je zelo razsežna ali pa če se napravi na občutljivem mestu, kakor je

lobanja, kjer se vnetje razširi na možganske mreže in v možgane same. Sicer se kožna okvara sama pozdravi, da koža splashne in se med srbenjem oluščiči, zapuščajoč za seboj temne lise, ki se prej ali slej zgublajo.

Koža, obsevana količkej dalj časa, je rdeča od razširjenega žilja, a postaja hkrati temnejša. Kožno otemnevanje povzročajo temna zrnca, ki nastajajo pod vplivom svetlobe v koži in sicer v zarodnem staničju vrhnjice (ali epitela), pa tudi v gorenjih stanicah usnjice. Ta temna zrnca so razvrščena v posameznih stanicah tako, da pokrivajo stanično jedro proti svetlobi v obliki oglavnice ali dežnika, stanično jedro je tako zavarovano proti svetlobnim žarkom.

Rdeča in več ali manj potemnela ali, kakor pravimo navadno, zagorela polt, znači zdravje, zdrav odziv telesa na svetlobo. S temnim šarilom v koži se telo zavaruje proti škodljivostim daljšega in močnejšega obsevanja, šarilo posrka vse žarke, ki zato ne morejo prodirati v globino. Temno šarilo, odzivni proizvod žarenja, je prav posebna snov, ki po svojem nastajanju spominja na rastlinsko zelenilo (klorofil), ne nastaja pa baje iz krvnega rdečila (hemoglobina), marveč iz jeder staničja samih v vrhnjici in usnjici. Pomen temnega šarila za telesno presnavljanje še ni znanstveno razčiščen in odkrit, pač pa vemo iz izkustev, da nedostajanje svetlobe povzroča bledokrvnost, (zmanjšanje krvnega rdečila), da nam svetloba v koži napravi prav posebno dopolnilo, (vitamin D, ki pride razgovor o njem na vrsto kasneje), prevažno za gradnjo in obnovo ogrodja in živčevja, da nam svetloba zdravi premnoge kožne bolezni, kužne in nekužne, poleg tega pa še dolgo vrsto notranjih bolezni raznovrstnega drobja, kamor svetloba ne posega naravnost, pač pa po svojih snovnih spremembah. Ugotovljeno je nesporno, da se sončno žarenje pretvarja v tvarne spojine z neverjetnim zdravilnim vplivom.

Že staroveški zdravniki so sončili nekatere svoje bolnike. Sončna Dalmacija slovi že od nekdanj po svoji zdravilnosti, zakaj tamkaj ni angleške bolezni, ni jetike žlez ali sklepov ali kosti, kar so pripisovali ugodnostim obmorskega podnebja. Izkazalo pa se je v začetku tega stoletja, da se dajo pri istih boleznih doseči enaki in boljši uspehi v visokih gorah. Kmalu so dognali, da imata obmorsko in visokogorsko podnebje podobno zdravilnost v sončnih žarkih, in sicer v vijoličastih in prekovijoličastih žarkih, ki jih je v čistem

omehčale večino moških. Rodbinski očetje pa so bili deležni daljnosežnih ugodnosti. Tedaj so dosegli dobre uspehe tudi z dajanjem otroških premij, ki jih novejši čas države zopet uvajajo. Pravi energične so bile očividno leta 1897 s hčerkami zelo obdarjene matere v Deadwood Greek v severnoameriški državi Oregon. Dosegle so namreč sklenitev zakona, čigar glavni paragraf se je glasil: »Vsak neporočeni moški mora v treh letih po naselitvi v našem okraju vzeti ženo. Kdor na koncu tega roka še ni zaročen, se izžene iz naselbine ali pa se — obesi.« Dejanski so prišli trije zakrknjenci pod vislice. Toda, ko je prišla vrva dotiko z njihovim vratom, so obljubili takojšnje poboljšanje in so v prihodnjih štirih tednih zaprosili za roko kakage dekleta. Več samev pa je pobegnilo čez mejo.

Samski davek posebne vrste je veljal v ameriški državi Massachusetts, kjer so vladali puritanci. Vsak samec je bil zavezan ustreliti letno 8 vrane in 6 kosov ter oddati njihove glave. Šele predložitev poročnega lista ga je oprostila te nadležne davščine. V Argentini je bil uveden leta 1907. samski davek, ki se je pričel pobirati že pri 25 letih in je naraščal s starostjo. Posebnost argentinskega davka je, da prištevata med samece tudi

vdovce, ki se ne poročijo vnovič v treh letih po smrti svoje žene.

Izmed najdaljnosežnejših predlogov iz zadnjih let je treba navesti dva. Francoski list L'Oeuvre je predlagal, naj se uvede v Franciji samski davek, češ da je samec največji luksuzni predmet sploh. Vsak samec, počenši s 25. letom, naj bi plačeval letno 500 zlatih frankov. Če se niti s 30. letom ne bi dal spreobrniti, ga je treba zapreti v ječo, da lahko tam premišljuje o svojem nepatriotičnem obnašanju. Če se pa niti do 40. leta ne odloči za ženitev, naj ga pošlje vlada v kazensko kolonijo v Francosko Guajano (na znane Hudičeve otoke). — Neki pruski ministrski svetnik je predlagal na nekem kongresu, naj se namesto 10% pribitka k splošnim davkom uvede poseben samski davek, ki mora doseči vsaj višino izdatkov poročenega moža za enega ali dva otroka. S tem bi se doseglo, da bi samcu ostal od njegovega dohodka prost za preživljanje in potrošnje isti oziroma tudi večji znesek, kakor ostane rodbinskemu očetu za njega samega, potem ko je pokrtil izdatke za enega ali dva otroka. Na koncu bi torej imela samec in oče enega ali dveh otrok približno enako gospodarsko in davčno sposobnost

za plačevanje ostalih davkov. V primeri z očetmi več kot dveh otrok bi bil seveda po tem predlogu samec še vedno na boljšem.

Danes je že več držav uveljavilo samski davek, druge pa so uvadle posebne doklade k neposrednim davkom za vse osebe ne glede na spol in starost, ki imajo večjo gospodarsko in davčno sposobnost zato, ker ne skrbijo niti za ženo, niti za nedorasle otroke. Tudi v naši državi poznamo samski davek, ki pa ima številne hibe. Ni preveč verjetno, da bi v svoji sedanji obliki dosegel svoj cilj, spreobrniti koga k sklenitvi zakona. V primeri s prej navedenimi kaznimi za samske osebe so današnji samski davki zelo blagi. Zlasti za starejše samece. Hišni lastnik-samec, star 51 let, plača od din 10.000 čistega donosa zgradarine letno 1.400 din, samskega davka pa 20 din, torej dober dinar mesečno.

Vsekakor mora država podpirati sklepanje zakonov z drugimi sredstvi, ker s samim samskim davkom tega cilja ne bo dosegla. Potrebna so učinkovitejša sredstva, zlasti podpiranje zakoncev in mnogočlanskih rodbin, obenem pa je treba ustvariti splošne ugodne pogoje in dobro razpoloženje za srečno zakonsko življenje.

ozračje dovolj, v meglenem ali mrčastem ali dimnatem zraku dolin, gosto obljudenih selišč in tovarniških krajev pa malo ali skoraj nič. Celo navadno okensko steklo ne prepušča teh zdravljivih žarkov.

Sončenje je postalo zelo priljubljen način zdravljenja. Ker pa ni sonca na voljo povsod in vselej, kadar ga treba, so izumili in še iz-

Kdor plačilo zanemarja, račune dela brez krčmarja!

umljajo za obsevanje svetila, ki naj nadomeščajo sonce. Električna obločnica (ne žarnica) daje svetlobo, sončni zelo podobno. Mnogo se rabi kremenska svetilka ali višinsko sonce, ki daje obilje vijoličastih in prekovijoličastih žarkov. So tudi svetila z rdečimi in toplotnimi žarki, leto za leto se ponujajo nove sestave takih svetil.

Omeniti moramo v tej zvezi še dvoje drugačnih žarkov, rentgenskih in radijskih, znanih komaj nekaj desetletij. Značilna posebnost teh nevidnih žarkov je njihova izredna predirljivost skozi živa in mrtva telesa, tudi kovine, od tod tudi njihova neposredna učinkovitost na bolezenske spremembe globoko v truplu.

Zdravljenje s sončnimi in drugimi umetnimi žarki je zdravniška zadeva, ki ni tako enostavna, kakor se navadno zdi. V sončni Dalmaciji, kjer ni kostne, sklepne in žlezne jetike skoraj nič, hudo razsaja jetika drobja, predvsem pljuč, v precej zlih oblikah. Kakor je sonce zdravilno za nekatere vrste, tako je nevarno za druge. Izkušeni večaki, ki zdravijo v švicarskih gorah jetične grbavce, šantavce in druge pohabljenice s sijajnimi uspehi brez rezanja in okrnjenja, ravnaajo s sončenjem skrajno oprežno. Najprej čakajo, da se neboljenec privadi visokogorskemu podnebjju, potem ga previdno spravljajo na odprt zrak, kasneje mu za poskus sončijo samo noge, ko to prenaša, bedra do kolen, prav polagoma pri-

hajajo na vrsto lahti, potem život, prav nazadnje ali pa nikoli glava. Vsako prenašanje utegne škoditi, ker se napravi vnetje in bolezen nagloma razpase. Posebno nevarno je neprevidno sončenje pri pljučni jetiki.

Zakaj omenjam te zdravniške stvari, je menda jasno samorazodnemu bralstvu zlasti dandanes, ko je sončenje tako po novodobni šegi, priljubljeno in pretiravano. Kdor teh novošegnikov gre v gore ali k morju ali kamor koli na letovišče, se skuša vrniti domov čim bolj zagorele polti, meneč, da je s tem dosegel višek vseh zdravstvenih dobrot. Mnogi rabijo še maže, ki ojačujejo potemnevanje kože.

Pameten človek se drži zlate srede in ogiblje vseh smešnih pretiranosti. S pametnim sončenjem se da utrjevati zdravje. Preden začneš s sončenjem, privadi telo na »zračno kopel« v zavarovanem prostoru, potem na prostem. Vroče opoldanske ure niso primerne za sončenje, zlasti ne poleti. Glavo drži v senci ali si jo pokrij s slamenikom ali platnenim klobukom. Postavi se ali leži tako, da te zadevajo sončni žarki kar se da navpično, ne pošev. Prvič se daj obsevati kvečjemu tri minute od spredaj, tri minute od zadaj, potem se oprši ali obliji ali umij ali pa pojdi v vodo. Ako se počutiš po sončenju dobro, podaljšaj sončenje drugi dan na šest minut spredaj in toliko zadaj in nadaljuj v tej meri. Ako se pa ne počutiš dobro, sonči se le naprej, a samo toliko časa kakor dan poprej in ostani pri enako dolgem sončenju toliko dni, da prenašaš sončenje ugodno, brez vsakršne motnje. Tako prideš do polurnega sončenja spredaj in polurnega zadaj; daljše sončenje je nesmiselno, ker ti koža preveč potemni in zapre zdravilnim žarkom pot v telo.

Tisto večurno valjanje na soncu prepusti malim in velikim otrokom! Nagci in nagice v javnih prostorih v letoviških in kopaliških in gorskih potih razodevajo svojo notranjo puhlost. Vsaka pretiranost je smešna in kvarna.

So tudi taki ljudje, ki se boje za svojo nežno polt ali ki jim močna svetloba dela sončne pege in se zato mažejo z zaščitnimi mažami, ki ne propuščajo vijoličastih in prekovijoličastih žarkov. — Jaz nimam tega dela in takih stroškov ne v gorah, ne na morju ter prepuščam varovalno nego telesu samemu. Ne umivam se dosti, z milom pa nič, ker se z milom odstranja s kože naravna maža, ki prihaja iz kožnih žlez lojnic in je najboljša varovalna proti svetlobi.

Vsak po svoje. Držimo se pred vsem matere prirode!

Nadz. Martin Humek:

U sadovnjaku pozimi

Kakor v našem podnebjju vse rastline, tako počiva pozimi tudi sadno drevje. Delovanje vseh njegovih organov popolnoma preneha. Ko začne jeseni listje odpadati, prenehajo polagoma tudi korenine sprejemati vodo in v njej raztopljenega snovi iz zemlje. Tajne življenja v notranjosti drevesa sicer ne prenehajo, pač pa se za nekaj mesecev ustavi pretakanje življenjskih sokov in z njimi se ustavi tudi tvorba novih stanic, novih rastlinskih proizvodov.

In vprav ta doba počitka je posebno prikladna za razna opravila, ki jih sodobna sadjarska kultura naklada sadjarju, oziroma od njega prav za prav zahteva. V tej dobi je drevje golo, njegovi vrhovi so prozorni, tako da brez težave že od tal opazimo in lahko presojamo vse njihove dele. Zato le v tej dobi lahko pridemo do vsake veje in jo uredimo, kakor nanese potreba. Tudi po tleh pod drevjem za kretanje ni druge ovire kakor sneg, ki je pa izjemoma letos tako na visoko pokrtil tudi naše nižave, sicer nas pa ne more tako ovirati, kakor nas ovira čez leto visoka trava. Odločilno je tudi to, da ima sadjar

pozimi vendarle več časa nego spomladi in poleti.

Letošnja zima gre sicer že h koncu, toda zimska dela v sadovnjaku zaradi izrednega mraza in snega iz večine še niso opravljena in torej ne bo odveč in ne prekasno, ako opozorimo naše sadjarje na tista neogibno potrebna opravila, ki jih moramo končati, preden začne drevje brsteti.

Kaj torej? Prvo in najvažnejše opravilo v sadovnjaku, ki ga umni sadjar nobeno zimo ne opusti, je snaženje debel in debelejših vej ter urejevanje (trebljenje in redčenje) vrhov odraslega sadnega drevja.

Vrhovi, (krošnje, krone) našega sadnega drevja so vobče pregosti. Zato pridela mnogo premalo lepega, namiznega sadja in vse preveč drobiža, ki ni za drugo rabo kakor za mošt in žganje. To velja predvsem za jabolka, ki so naše najvažnejše tržno blago. Vse premalo se namreč zavedamo, da brezmadežno, lepo barvano in okusno sadje zori samo na soncu. V senci, v gosti notranjosti vrha pa zraste samo malovreden drobiž. Vse preveč nas moti pogled v golo drevo, da

se nam zdi vejevje dovolj redko; ne premislimo pa, da goščava nastane šele potem, ko drevje ozeleni in naraste novo omladje. Tedaj se vejevje med seboj tako zasenči, da do notranjih delov vrha podre komaj kak sončni žarek.

Od tal je treba torej najprej pregledati vrh od vseh strani, ker od ondod se najlaže presodi, katere veje delajo goščavo, katere so preblizu skupaj, katere se križajo, katere rastejo preveč na kvišku itd. Posebno potrebno je, da iztrebimo vse tiste veje, ki rastejo navznotraj, pa tiste, ki se križajo in ki imajo preveč pokončno rast. Skušnja nas namreč uči, da so najbolj rodovitne tiste veje, ki imajo čimbolj poševno ali celo vodoravno rast. Rodni les (rodne šibice), ki raste na zunanji ali na spodnji strani glavnih vej, je največ vreden. Tega nič ne krajšajmo, ampak samo izrežimo tu in tam kako pregosto vejico. Pravilo naj bo: Malo redkih, močnih, med seboj enakomerno razdeljenih glavnih vej, ki so po vsej svoji dolžini na spodnji strani obraščene z rodnim lesom!

Sedaj pa še nad deblo! Po deblu in po debelejših vejah starejših jablan in hrušek, pa tudi češpelj vrhnja plast lubja venomer odmira, poka in razpada. Po razpokah se naselijo vsakovrstni mahovi in lišaji, po njih in pod njimi najde varno zavetje škodljiva golazen, ki poleti ogroža zlasti cvetje in plodove. Poleg tega ovira ta mrtva skorja, obraščena z mahom in lišaji, drevo v rasti in razvoju. Zdrava jablana in ne prestara hruška naj bi imeli gladko lubje, brez globljih razpok in bi morali biti brez kakršnih koli zajedavcev. To pa dosežemo le na ta način, da vsako leto v zimski dobi temeljito ostrgamo vse debelejše veje in zlasti deblo od vrha prav do tal. Seveda moramo pri tem delu gledati, da posnamemo samo gornjo, mrtvo skorjo in kar je po njej, ne da bi ranili spodnjo živo plast. Pa še to moramo povedati, da trebeža, ki ga na ta način dobimo, ne smemo strgati na tla, ampak ga prestrezati na pregrnjene rjuhe (plahte), spravljati v kako posodo in nazadnje sežgati. Zakaj tako, je znano.

Ko je drevo na ta način s škarjami, z žagico, s strguljo in jekleno ščetjo temeljito obdelano (obrezano, obžagano, ostrgano), ga je treba pa še »oprati«, to se pravi, poškro-

Redno plačilo dom obvaruje, v plačilu nered mu škoduje!

piti s kakim preizkušenim sredstvom, da končno zamorimo vse tiste zajedavce, ki na njem prezimujejo, pa jih pri snaženju nismo zadeli. Najcenejše, učinkovito in pri nas že splošno vpeljano škropivo je žvepleno apnena brozga, katere vzamemo 15 do 20 litrov (ali kilogramov) na 100 litrov vode. S to mešanico in s pomočjo močne drevesne škropilnice obrizgajmo vse drevo od vrha do tal tako temeljito, da ne ostane na njem suha nobena vejica.

Marsikdo pa zaradi stroškov ne zmore tega (tako imenovanega zimskega) škropljenja. Na vsak način pa naj vsakdo vsaj debelejše veje in debla temeljito namaže z 8—10% arborinom, ali pa z žvepleno apneno brozgo v 20% raztopini.